القرآن الكريم

ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޢަޒުވަރު ވާއިޢް

سُورَةُ الْأَنْفَالِ

سُورَةُ الْأَنفالއަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ 8 (އަށް)ވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތަކީ މަދަނީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 75 (ހަތްދިހަ ފަސް) އާޔަތެވެ. އެ އާޔަތްތަކުގައި ވަނީ 10 (ދިހަ) ركوعއެވެ. މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވީ، سُوْرَةُ الْبَقَرَةއަށް ފަހުގައެވެ. އަދި މި ސޫރަތް ފެށިފައި ވަނީ މާޒީގައި ހިނގައިދިޔަ ކަމަކަށް ޓަކާވާ ޚިލާފުތަކެވެ. މުފައްސިރުން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވީ ބަދުރު ހަނގުރާމައަށް ފަހުގައެވެ.

ވުމާއެކު، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ކުރާ ޖިހާދު ގޭ ޙުކުމްތައް މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ. އެގޮތުންކަމުން، ހަނގުރާމައިގެ ޙާލަތުގައާއި، އަމާންކަމުގެ ޙާލަތުގައި، ޤައިދު މުސްލިމުންނާމެދު މުޢާމަލާތްކުރަން ޖެހޭ ދިނަ ޙުކުމްތަކާއި، ޣަނީމާ މުދަލު ބަހާނޭ ގޮތާއި، ހަނގުރާމައިގައި ހައްޔަރުވާ އަސީރުންނާމެދު ކަންތައްކުރާނޭ ގޮތް ބުނެދެއްވައި މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ.

ވުމާއެކު، الله ﷻ އަދުއްވުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމުގައާއި، އެބައިމީހުންނާ ހަނގުރާމަވަންޏާ އަމާންކަން ދިނުމުގައި މި ސޫރަތުގައިވާ އިލާހީ ޙުކުމްތަކަށް ތަބާވުމަށް މުސްލިމުންގެ މައްސަލަން ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އާންމުގޮތެއްގައި، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންވެގެންވަނީ، ކީރިތި ތަޤްވާއާއި، އެ ތަޤްވާގެ އުންމަތުގެ މީހުންގެ ވާޖިބުތަކެވެ. الله ﷻ ގެ ބަސްތަކުން ނަސޭހަތްލިބޭނޭ ގޮތް، ހަނގުރާމަތަކުގައި ބަލިވާ ނިކަމެތިވުމަށް ފުދުވިޔާ ސަބަބުތަކުގެ ވާހަކަތަކެވެ.

މީގެ ކުރީގެ ސުވަރުތަކުގައި ވެސް، ބަޔާން ކުރެވިފައިވާ ފަދަޔާއި، އެ ރަސޫލުންގެ
ޤަދަރުވެރިކަމުގެ ގޮތުން، އެ ރަސޫލުންނާމެދު ކަންތައްކުރަން ޖެހޭ ގޮތް ދަސްކޮށްދެއެވެ.120

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އެއީ، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްތަރުޖަމާން
ވަޙީކުރެއްވުނު، މި އަޅާ ކުރާން މި ގަސްތުވުނު ހުރި ތަރުޖަމާ ސިފަތައް ކަމާއި ނުހަނު
އެ ކަލާމުގެ ތަރުޖަމާކުރުމުގެ ހުރި ތަނެއްގައި މި ހުރިހާ ދެކޮޅުތަކުރުވުން އެހާ
ރަޙުމަތްތެރިވެ. اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ ޔާރަބާއްވަނަ އެވެނިވާ، ޔާރަބާއްވަނަ
އެވެނިވާ އަދި އެހެނިހެން ތަރުޖަމާކުރުން، ދުނިޔޭގައި ކުރިޔޭ ނިޔަމަތްތަކާއި
ދަންވާ، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهُ ވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އެވެނިވުރު، އެ إِلٰهُ ޔާރަބާއްވަނަ
އެވެނިވާ، އާޚިރަތުގައި ނުހަނު އެގާވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهُ ވެ.

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْأَنفَالِ ۖ قُلِ ٱلْأَنفَالُ لِلَّهِ وَٱلرَّسُولِ ۖ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَصْلِحُوا۟ ذَاتَ بَيْنِكُمْ ۖ
وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١﴾

﴿1﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ޣަނީމާ މުދަލު ބަހާނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯ، އިބަ ރަސޫލާގެ އަސްހާބުބޭކަލުން،
އިބަ ރަސޫލާއާ ސުވާލުކުރައްވައެވެ. ވިދާޅުވާ، އެ އަސްހާބުބޭކަލުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ޣަނީމާ މުދަލަކީ، اللهُ ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް ޚާއްސަވެގެންވާ
މުދަލެކެވެ. اللهُ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅަށް އެ މުދަލު ބަހައްސަވައިދެއްވާނީ، އެ إِلٰهُ ގެ
ރަސޫލާއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން، اللهُ ﷻ އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ، ތިޔަބައިމީހުން، އެ إِلٰهُ
އަމުރުކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގައި އެ އަމުރުކުރައްވާ ގޮތަށް، ނަހީކުރައްވާ ކަންތައްތަކުން
ދުރުހެލިވެގަންނާށެވެ!

އެ إِلٰهަށް އުރެދި ނުކިޔަމަންތެރިވުމުން ދެއްވައިފައިވާ ޙުދޫދުތަކަށް ވެސް ބިރުވެތިވެ،
އެ إِلٰهަށް އުރެދުމުގެ އެއްވެސް ކަމަކަށް އަރައިނުގަންނާށެވެ! އަދި ޣަނީމާ މުދަލުގެ
ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުން އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ދޭތެރޭގައިވާ، އަޚްލާޤުން،
ޢަމަލުކުރުން ނުހުއްޓާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ މެދުގައި އޮންނަންޖެހޭ ގުޅުންތައް
ރަނގަޅުކޮށް، އިޞްލާޙުކުރުމާއި ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ
މުއުމިނުން ކަމުގައި ވާނަމަ، الله ﷻ އަށާއި، އެ إِلٰهުގެ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ،
އެ ގޮތުގައި ދެމިހުރޭށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އީމާންކަމުގެ ވާޖިބާއި،
الله ﷻ އާއި، އެ إِلٰهުގެ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ގޮވާލުމެވެ.[121]

ދަންނާށެވެ! أَنْفَالُ މި ލަފުޒަކީ، نَفْلُ މި ލަފުޒުގެ ޖަމާ ގޮތެވެ. ޢަރަބި ބަހުގައި نَفْلُ ގެ
މާނައަކީ ޣަނީމާތެވެ. ނުވަތަ އިތުރުކުރުމެވެ. އަދި ޝަރީޢާ މުދަލުގެ މާނައިގައި ވެސް
މި ލަފުޒު ބޭނުންކުރެވެއެވެ. ޣަނީމާ މުދަލަކީ، مُحَمَّدُ ﷺ ރަސޫލާއާއިގެން ޖިހާދުކުރުމުގެ
ކުރިގައި އުޅުނު އަނބުރައި މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ވަކިކޮށް، الله ﷻ ހަލާލުކުރައްވައިދެއްވީ
ޚާއްޞަ އެއްކޮށްދެވެ. ނަމަވެސް، مُحَمَّدُ ﷺ އަށާއި، އެ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް،
الله ﷻ ވަނީ ޣަނީމާ މުދަލު ހަލާލުކުރައްވައިދެއްވައިފައެވެ.

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُهُۥ زَادَتْهُمْ
إِيمَٰنًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

﴿2﴾ ތެދުވެރި ބަޔަކީ މުއުމިނުން ވާކަން ކަށަވަރީ، އެބައިމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި،
الله ﷻ ގެ ނަންފުޅުގެނެވޭ ހިނދަކު، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ބިރުވެތިވެ
ވިރިގެންދާ މީހުން ކަމުގައެވެ.

121– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތައް އެބައިމީހުންގެ ގާތުގައި ކިޔަވައި
ތިލާވަތްކުރެވުން، އެ އާޔަތްތައް އެބައިމީހުންނަށް އިއްވައިދެވޭ ކޮންމެ ހިނދެއްގައިވެސް،
އެ އާޔަތްތަކުން އެބައިމީހުންގެ ޔަޤީންކަމާއި އީމާންކަމުގެ މައްޗަށް އީމާންކަން
އިތުރުވާ މިނުން ކަމުގައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ވަނީ، އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ،
الله ﷻ އަށް ތަވައްކަލުކޮށް ބަރޯސާވެގެން، އެ إِلٰهއަށް ވަކީލުކަމާ މީހުން ކަމުގައެވެ.
އަދި، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކުން އެއްވެސް ކަމެއް ޙާޞިލް
ކުރުމުގެ އެއްވެސް އުންމީދެއް އެބައިމީހުން ނުކުރެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި، އެހެން
އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އެބައިމީހުން ބިރެއް ނުގަނޭ ދެއެވެ.122

ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ ٣

﴿3﴾ އަދި ބަޔަކީ މުއުމިނުންނަކީ، އެބައިމީހުންގެ ވަގުތަށް ފަރުޟުކުރައްވާފައިވާ
ނަމާދުތަކުގެ ޝަރުޠުއިން ކަމުގެ ނަމާދުން ވަސް، އެ ނަމާދުން އަދާކުރުމަށް ދީނުގައި
ކަނޑައަޅުއްވައި އަންގަވައިދެއްވާ ގޮތަށް، އެ ނަމާދުންގެ ވަގުތުގައި، އަދާކުރުމުގައި
ދާއިމުވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް، ދިނަށް إِلٰهُ ދެއްވި މުދަލުން،
ދިނަން إِلٰهُ އެބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް ޚަރަދު ޒަކާތާއި، އަދި އެހެން
އިތުރަން ވެސް، ދިނުން إِلٰهُގެ ރުހުމަތަށް ގާތްވުމަށް މީހުންނެވެ.123

أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ حَقّٗاۚ لَّهُمۡ دَرَجَٰتٌ عِندَ رَبِّهِمۡ وَمَغۡفِرَةٞ وَرِزۡقٞ كَرِيمٞ ٤

﴿4﴾ ތެދުވެރި ބަޔަކީ މުއުމިނުންނަކީ، އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންވެދިޔަ
ކަންތައްތައް، ބަޔާންވެދިޔަ ގޮތަށް ކުރާމީހުންނެވެ. އަދި އެ ސިފަތަކުގެ އަހުލުވެރިންނަށް،
ސުވަރުގޭ ދަރަޖަތަކާއި، الله ﷻ އަށް އިނާމެއް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެ ގޮތަށް ދޭ މީހުންނެވެ.

122- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
123- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި މަތިވެރި ދަރަޖަތަކާއި، މާފާ ފުއްސެވުމާއި، ނުހަނު ދީލަތި ދަރުމަވަންތަކަމާއި، ގާތްކަމާއި އިތުރުކަން ބޮޑު ރިޒުޤު، އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނެ ވެއެވެ. ދާއިމީ ނިޢުމަތްތަކުން ފުރިގެންވާ ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ދިރިއުޅުން ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނެ ވާނެއެވެ.[124]

كَمَآ أَخۡرَجَكَ رَبُّكَ مِنۢ بَيۡتِكَ بِٱلۡحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقٗا مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ لَكَٰرِهُونَ ٥

﴿5﴾ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! ޣަނީމާ މުދަލު ބެހުން ގޮތަކާމެދު ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި ޚިލާފު އުފެދުނު ހިނދު، ޣަނީމާ މުދަލު ބެހުމުގެ ކަންތައްތައް، اللهُ ﷻ ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން ވަކިކުރައްވައި، އެ ކަމަކީ، اللهُ ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް ޚާއްސަވެގެންވާ ކަމެއް ކަމުގައި ހެއްދެވީއެވެ. ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ނުރުހި ތިއްބައި، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ މަތިވެރި ތަރުތީބުފުޅުގެ ދަށުން، ބަދުރުގެ މައިދާނުގައި މުޝްރިކުންނާ ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް ޓަކައި، އިބަ ރަސޫލާގެ ގަނޑުވަރުން، އިބަ ރަސޫލާ ނުކުއްމަވީ، އެ إِلٰهُ އެވެ.

އަދި ޤުރައިޝް ވަންނަރައިގެ ވިޔަފާރި ޤާފިލާގެ މައްޗަށް، اللهُ ﷻ ގެ މަދުގައި ޖިހާދުކުރެއްވުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް ޓަކައި، އެ إِلٰهُ ޒިންމާކުރުއްވީއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ، އިބަ ރަސޫލާއަށް އަމުރުކުރެއްވީ ޤުރައިޝް ވަންނަރައިގެ މުޝްރިކުންނާ ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް މަދީނާއިން ނުކުމެވަޑައިގަތުމަށެވެ.

ދަންނާނެވެ! ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ނުކުތުމަށް މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ނުރުހުނީ، އެބައިމީހުންގެ އަތުގައިހުރި ހަތިޔާރުގެ މަދުކަމުންނެވެ.

124- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެ ހަމަ ބައެއްމީހުންގެ ތައްޔާރުވެވިފައި ވެސް ނުވުމާ އެކު، އެބައިމީހުންނަށް
ނަސްރުދިނުމަށްޓަކައި ނުހަނު ދުރުގައި އޭގެ ކަމެއްކުރެއްވި އެބައިމީހުން ދެކޭތީއެވެ.
ނަމަވެސް، ޤުރައިޝު ވަންނައިގެ ވިޔަފާރި ޤާފިލާ ބައްދަލުކުރުމަށްވުރެން ޙަރަދު
އަސްކަރުންގެ ތަފާތުވަރާ ބަދަލު، **مُحَمَّدُ** ﷺ މަދީނާއިން ނުކުތުމަށްފަހުގައި، **اللهُ** ﷻ ގެ
ރަސޫލާ **جِبْرِيلُ** عليه السلام ގެންނަވި ވަޙީ ބަސްފުޅުގެ ކަރުދާހު. އެ ކަމަށް، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް،
އެ ރަސޫލާ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައް ކޮށްދޭން ނުކުތެވެ. އެބައިމީހުން، އެ ބޮޑުވާލާ
ގޮތަކީ މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[125]

يُجَٰدِلُونَكَ فِي ٱلۡحَقِّ بَعۡدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى ٱلۡمَوۡتِ وَهُمۡ يَنظُرُونَ ٦

﴿6﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! **اللهُ** ﷻ ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރުމަށް ނުކުތުމުގެ ކަމާއި،
އެ ކަމަކީ ހިނގާނޭ ކަމެއް ކަން ބަޔާންވެ ވާޟިޙުވެ އެނގުމަށް ފަހު، މުއުމިނުންގެ
ތެރެއިން ބަޔަކު ޖިހާދު ކުރުމާމެދު، އިބަ ރަސޫލާއާ ޒުވާބުކޮށް ޖަދަލުކުރެތެވެ.
ދަނީ، ޖިހާދަށް ބައެއްމީހުންވެ ނިކުމެވުނީ، ޖިހާދަށް ނުކުތުމަކީ އެންމެވެސް
އެބައިމީހުން ހިލޭ، އެ ކަމަކީ ބަލަބަލައި ތިއްބައި، މަރާ ދިމާއަށް އެބައިމީހުން
ދަމައި ގެންދާ ކަމެއް ކަމަށެވެ.[126]

وَإِذۡ يَعِدُكُمُ ٱللَّهُ إِحۡدَى ٱلطَّآئِفَتَيۡنِ أَنَّهَا لَكُمۡ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيۡرَ ذَاتِ ٱلشَّوۡكَةِ
تَكُونُ لَكُمۡ وَيُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُحِقَّ ٱلۡحَقَّ بِكَلِمَٰتِهِۦ وَيَقۡطَعَ دَابِرَ ٱلۡكَٰفِرِينَ ٧

﴿7﴾ އޭ **اللهُ** ﷻ ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރާ މުއުމިނުންނޭވެ!

125– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
126– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ޤުރައިޝު ވަންހައިގެ މުޝްރިކުންގެ ވިޔަފާރި ޤާފިލާގައިވާ ދީރުންނާއި، އެ މުޝްރިކުންގެ ހަނގުރާމަވެރި ލަޝްކަރާއި، މި ދެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް އެއް ބަޔަކު ތިޔަ މުސްލިމުންގެ އަތްދަށުވާނެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކާމިޔާބުލިބޭނެ ކަމަށް، اللهُ ﷻ ވަޢުދުވެވަޑައިގެންވާ ވަގުތުގެ ތިޔަބައިމީހުން ހަނދާންކުރާށެވެ! ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި، މުޝްރިކުންގެ ހަނގުރާމަވެރި ލަޝްކަރާ ތިޔަ މުސްލިމުން ބައްދަލުވެ، އެ މުޝްރިކުންގެ މައްޗަށް ނަސްރުދެއްވައި ފަތަޙަލިބި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކާމިޔާބުވާނޭ ކަން ކަށަވަރުވެ. ނުވަތަ ޤުރައިޝު ވަންހައިގެ ވިޔަފާރި ޤާފިލާގައިވާ ދީރުންނާއި އެބައިމީހުންގެ މުދަލުގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގަދަވެވޭނޭ ކަން ކަށަވަރުވެ.

އަދި ތިޔަ މުސްލިމުން އެދޭ ކަން ކަށަވަރީ، މުޝްރިކުންގެ ހަނގުރާމަވެރި ލަޝްކަރާ ހަނގުރާމަނުކޮށް، އެބައިމީހުންގެ ވިޔަފާރި ޤާފިލާއާއި އެ ޤާފިލާގައިވާ މުދަލު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބުމަށެވެ. ނަމަވެސް، اللهُ ﷻ އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ، އިސްލާމް ދީނަށް ގަދަކަންދެއްވައި، އެ ދީން ސާބިތުކުރައްވައި، ބާޠިލު ފުނޑުފުނޑުކުރައްވާށެވެ.

އަދި، اللهُ ﷻ އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ އިރާދަފުޅާއި އަމުރުފުޅުތަކުން، މުސްލިމުން ކާފިރުންނާ ހަނގުރާމަކޮށް، އިސްލާމް ދީން މަތިވެރިކުރެއްވުމަށާއި، ކާފިރުން ހަލާކުކުރެއްވުމާއި ނެތިކުރެއްވުމަށާއި، ކާފިރުންގެ އަސްލުކަނޑުވައިލައްވާ ޤުރައިޝު ވަންހައިގެ ބޮޑެތި ސަރުދާރުންގެ ތެރެއިން އެއް ބަޔަކު ހަލާކުވެ، އަނެއް ބަޔަކު އަސީރުންގެ ގޮތުގައި ހައްޔަރުވެ އެބައިމީހުންގެ ކަންތައްތައް މުޅިން ފުރަގަސްކުރެއްވުމަށެވެ.[127]

لِيُحِقَّ ٱلۡحَقَّ وَيُبۡطِلَ ٱلۡبَٰطِلَ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡمُجۡرِمُونَ ٨

127– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴾8﴿ އިސްލާމް ދީނުގެ ޢަދާވާތްތެރިން ކިތަންމެ ނުރުހުންކަމުގައި ވިޔަސްވެސް،
މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ޖިހާދު ފަރުޟުކުރެއްވީ، ޙައްޤު ގަދަކުރައްވައި
ބާޠިލު ނެތިކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި ޙައްޤު ދީނަކީ އިސްލާމް ދީނުކަމާއި، ޙައްޤުގެ
އަހުލުވެރިންނަކީ މުސްލިމުން ކަން ސާބިތުކުރައްވައި، އިސްލާމް ދީނާއި މުސްލިމުން
މަތިވެރިކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި ބާޠިލުގެ އަހުލުވެރިންނަކީ މުޝްރިކުން ކަން ދައްކަވައި،
ބާޠިލުގެ އަހުލުވެރިން ނެތިކުރައްވައި ހަލާކުކުރެއްވުމަށެވެ.[128]

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَٱسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِأَلْفٍ مِّنَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾

﴾9﴿ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢަދުއްވުންގެ
މައްޗަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަޞްރުދެއްވުމަށް އެދި، الله ﷻ އަށް ތިޔަބައިމީހުން
ދެންނެވި ހިނދު، އެ إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ގިނަގުނަ ނިޢުމަތަށް
ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރާށެވެ!

އެ إِلٰهُގެ މަދަދަށް އެދި ތިޔަބައިމީހުން ދެންނެވި ހިނދު، އެ إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންގެ
ދުޢާ އިޖާބަކުރައްވައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެންގެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މަލާއިކަތުންގެ
ތެރެއިން އެއް ހާސް މަލާއިކަތުން، އެއް ޖަމާޢަތަކަށް ފަހު އަނެއް ޖަމާޢަތެއް،
އެއް ސަފަކަށް ފަހު އަނެއް ސަފެއް ފޮނުއްވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ
އެހީތެރިކަމާއި މަދަދުދެއްވާނީއެވެ.[129]

وَمَا جَعَلَهُ ٱللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِۦ قُلُوبُكُمْ ۚ وَمَا ٱلنَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ
ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

128- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

129- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿10﴾ މަލާއިކަތުން ފޮނުއްވެވިގެން، ބަދުރުގެ މައިދާނުގައި ތިޔަ މުސްލިމު
މުޖާހިދުންނަށް، ﷲ ﷻ ދެއްވި މަދަދަކީ، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން ތިޔަބައިމީހުންގެ
ހިތްތަކަށް ހަމަޖެހުން ލިބުމަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރު ލިބޭނޭ ކަމުގެ މައްޗަށްހުރި
އުފާވެރި ޚަބަރެއް ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ އެ ކަން އެ ގޮތަށް ދެއްވީ،
އެ އިލާހުގެ މަދަދު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭނޭ ކަމުގެ ޔަޤީންކަމާއި، ނަސްރުލިބުމަކީ
ހަތިޔާރު ގިނަވުމާއި މީހުންގެ އަދަދު ގިނަކަމުން ވިޔަ އެއްޗެއް ނޫންކަމާއި، ނަސްރުދިނުމަކީ
ހަމައެކަނި، ﷲ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން ލިބޭ ކަމެއް ކަން ދެނެގަންނާށެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ އީ، އެ އިލާހުގެ ވެރިކަމުގައި ޢިއްޒަތްތެރިކަމުގައި، ގަދަފަދަވަންތަ
ޢަޒީޒުވަންތަ އިލާހެވެ. އަދި ޝަރުޢުކުރައްވާ ކަންތައްތަކާއި، ތަދުބީރުކުރައްވާ
ކަންތައްތަކުގައި، ޙިކުމަތްތެރިވަންތަ އިލާހެވެ.[130]

إِذۡ يُغَشِّيكُمُ ٱلنُّعَاسَ أَمَنَةٗ مِّنۡهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيۡكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ لِّيُطَهِّرَكُم بِهِۦ
وَيُذۡهِبَ عَنكُمۡ رِجۡزَ ٱلشَّيۡطَٰنِ وَلِيَرۡبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمۡ وَيُثَبِّتَ بِهِ ٱلۡأَقۡدَامَ ﴿١١﴾

﴿11﴾ ﷲ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ނަސްރުގެ ބޮޑުކަމުގައި
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދުޢާ އިޖާބަކުރެއްވުމާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢަދުއްވުން އުނދަގޫ
ގޮތަށް، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، އެ އިލާހު ފޮނުއްވި ނިދިޖެހުމެއް ހިފުއްވައެވެ.
މި ކަންކަމުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި އަރާމުވެރިކަމާއި އުފާވެރިކަން ބޮޑުވެގެން
ފުރިހަމަ ދިނުމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުގެ ބަރަކާތެއްކަމުގައި،
ހިތްހަމަޖެހުމަށްޓަކައި، އެ ކަންކަން ވިއެވެ. އަދި، އެ އިލާހު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި
ނަސްރުގެ ބޮޑުކަމުގައި، އެކީގައި ވާރޭ ވެއްސެވުން ވެސް ހިމެނެއެވެ.

130- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެ ވާރޭގެ ސަބަބުން، މިޓަބައިމީހުން ތާހިރުވެ ސާފުވެ، ޝައިޠާނާގެ ވަސްވާސްތަކުން
ސަލާމަތްވެ، މިޓަބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ގުޅި، އެ ހިތްތަކަށް ގަދަކަންލިބި، ހަނގުރާމައިގެ
މައިދާނުގައި މިޓަބައިމީހުންގެ ފައިތިލަތައް ސާބިތުވެގެން ދިޔައެވެ.[131]

إِذۡ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ أَنِّي مَعَكُمۡ فَثَبِّتُواْ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْۚ سَأُلۡقِي فِي قُلُوبِ ٱلَّذِينَ
كَفَرُواْ ٱلرُّعۡبَ فَٱضۡرِبُواْ فَوۡقَ ٱلۡأَعۡنَاقِ وَٱضۡرِبُواْ مِنۡهُمۡ كُلَّ بَنَانٖ ﴿١٢﴾

﴿12﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު މުސްލިމުންނަށް މަދަދުގައި
އެރުވި މަލާއިކަތުން ދެއްވައި ނަސްރުދެއްވުމަށް ބަލައި، މިވަން اللهُ ތަޢާލާ މަލާއިކަތުންނަށް،
މިވަން اللهُ ވި ތިޔައިން ވަޙީކުރައްވި ވަގުތު ކަންތައް ހިނގައިދިޔަ ގޮތް، ތިބާ ރަސޫލާ
ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! އެ ދުވަހު، އެ މަލާއިކަތުންނަށް، މިވަން اللهُ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، މިވަން اللهُ ތިޔައެކުންވެސް، މިއަ މަދަދުކުރައްވައިދެނީ އެރިއިރުކަން
ދެއްވުން މަތިވެއްޖެވެ. ދިޔާ، މިއަ މަދަދުކުރެއްވުން ވަޙީކުރެއްވި އިލާހީ ދިރުވާލެވޭނަމެވެ
ސާބިތުކަން ދެއްވާށެވެ! ކާފިރުވި މީހުންގެ ހިތްތަކަށް، މިވަން اللهُ ބިރުވެރިކަން
ވައްދަވާހުށީމެވެ. ފަހެ، މިއަ މަދަދުކުރެއްވުން، އެ ކާފިރުވި މީހުންގެ ކަނދުރާގަނޑުގައި،
އިނގިލިތަކުގެ ކޮޅުގައި ހަމައަށް ޖަހާށެވެ!

ޝަރީޢަތްކުރެވިއްޖެވެ. އެ ގޮތުގައި ކަންތައްތައް ހިނގައި ދިޔުމުން، ހަނގުރާމައިގެ
މައިދާނުގައި މުސްލިމުން މުޝްރިކުންގެ ބޮޑުބޮޑު މީހުން ޤަތުލުކޮށް، ކާފިރުވި މީހުންގެ
ސާބިތުވެ، ކާފިރުވި މީހުންގެ ބޮލާއި ކަނދުރާ ޖަހަމުން ގޮސް ފަޅާލައިފިއެވެ
ޖަހައިލުމެވެ، ކަނދުރާ ގޮސް ފަޅާލައިފިއެވެ. ޖަހައިލަން މަލާއިކަތުން ބޭނުން ކުރައްވައި
މި ކަންކަމުގެ ހުރިހާ ކަމެއް ޢައްޔަން ކުރެއްވި ކަމެވެ.

131- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެ ކަމުގެ ސަބަބުން ކާފިރުން ބަލިވެ، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ބިރުވެރިކަމާއި
ނިކަމެތިކަން ވެރިވިއެވެ.[132]

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۚ وَمَن يُشَاقِقِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ١٣

﴿13﴾ ބަޔާންވެދިޔަ ފަދައިން ކާފިރުންނާމެދު ކަންތައްތައްކުރެއްވީ، އެބައިމީހުންގެ
ތެރެއިން ބައެއް ސަރުދާރުން ޤަތުލުވެ، ބައެއް ސަރުދާރުން އަސީރުކުރެވި،
އެ ކާފިރުން الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰއާއި، އެ إِلٰهގެ ރަސޫލާއާ ދެކޮޅުވެރިވެ، އަދާވާތްތެރިވެ،
ހަނގުރާމަކުރި ކަމަށް ޓަކައެވެ.

އަދި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰއާއި، އެ إِلٰهގެ ރަސޫލާއާ ދެކޮޅުވެރިވެ އަދާވާތްތެރިވާ މީހާ ދަންނާށެވެ!
ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰއީ، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ވެސް ހަރުކަށި ޢަޛާބުދެއްވުން،
ނުހަނު ގަދަފަދަވަންތަ إِلٰهއެވެ.

ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَٰفِرِينَ عَذَابَ ٱلنَّارِ ١٤

﴿14﴾ އޭ الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰއާއި، އެ إِلٰهގެ ރަސޫލާގެ އަމުރުތަކާ ޚިލާފުވި ކާފިރުންނޭވެ!
ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ސަރުދާރުން ޤަތުލުވެ،
އަނެއް ބަޔަކު އަސީރުވެ، އަނެއް ބަޔަކު ހަލާކުވެގެންނެވެ. އެއީ، ދުނިޔޭގައި
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި އަވަސް ޢަޛާބެވެ. ވީމާ، އެ ޢަޛާބުގެ ރަހަ ދުނިޔޭގައި
ތިޔަބައިމީހުން ލިބިގަންނާށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އާޚިރަތުގައި ކާފިރުންނަށް
ހުންނަހުރި ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަ ޢަޛާބެވެ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا لَقِيتُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ ٱلْأَدْبَارَ ١٥

132- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿15﴾ އޭ الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކުރާ، ގަބޫލުކުރާ، އެ إلٰه ގެ ރަސޫލާއާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި
ކާފިރުންނާ ކުރިމަތިލައި، އެބައިމީހުންނާ ގައިގޮވާ ވަގުތު، އެބައިމީހުންނަށް
ފުރަގަސްދީ ފިލާނުދާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން އެ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ކޮށުން ނަހަމަ،
ތިޔަބައިމީހުން ދެރަވެ ނިކަމެތިވެދާނުއްޖެވެ. ވުމާއެކު، ތިޔަބައިމީހުން ފިލާނުދާށެވެ،
ކާފިރުންގެ ކުރިމަތީގައި ސާބިތުވެ ތިބޭނެކަމަށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން،
އެހީތެރިވެދޭ ގޮތުގައި، ނަސްރުދެއްވުމުގައި، الله ﷻ ވެގެންވަނީ މުއުމިނުންނާ
އެކުގައެވެ.[133]

وَمَن يُوَلِّهِمۡ يَوۡمَئِذٖ دُبُرَهُۥٓ إِلَّا مُتَحَرِّفٗا لِّقِتَالٍ أَوۡ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٖ فَقَدۡ بَآءَ بِغَضَبٖ
مِّنَ ٱللَّهِ وَمَأۡوَىٰهُ جَهَنَّمُۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ١٦

﴿16﴾ އަދި މުސްލިމުންނާއި ކާފިރުންނާ ދެމެދު ހަނގުރާމަކުރެވޭދުވަސް ދަނިކޮށް،
ހަނގުރާމައިގައި ކާފިރުންނަށް އަރިދަށްކޮށް ބޮކައި ހީލަ އުކުޅެއްގެ ގޮތުން، ނުވަތަ
މުސްލިމުންގެ އެހެން ޖަމާޢަތަކުގެ ތެރެއަށް ވަދެގަތުމަށް ފިޔަވައި، މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން
ކާފިރުންނަށް ފުރަގަސްދީ ފިލާދުވި މީހާ ދަންނާށެވެ! ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން،
الله ﷻ ގެ ކޯފާ އެ މީހަކަށް ހައްޤުވެއްޖެއެވެ. އެ ފަދަ މީހާ އެނބުރި ދިއުންވާތަނީ
ނަރަކައިގެ އަލިފާނަށެވެ. އަދި ނަރަކައަކީ އެނބުރި ދިއުންވާ ތަނުތަކައި ނުބައިކަން
ބޮޑު ތަނެކެވެ.

فَلَمۡ تَقۡتُلُوهُمۡ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ قَتَلَهُمۡۚ وَمَا رَمَيۡتَ إِذۡ رَمَيۡتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبۡلِيَ
ٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡهُ بَلَآءً حَسَنًاۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٞ ١٧

133- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

17 އޭ اللهُ ﷾ ގެ އެއްކަލުވަންތަކަން ސާބިތުކޮށް ދެއްކެވުމަށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، ތިޔަ މުއުމިނުން
އެ މުޝްރިކުން ޤަތުލުކުރީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިވި އަގާއިބާރުގެ ސަބަބުން
ތިޔަބައިމީހުންނެއް ނޫނެވެ. އަސްލުގައިކަމަކީ، އެ ކާފިރުން ޤަތުލުކުރެއްވީ اللهُ ﷾
އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގާނީ ގޮތް މިންވަރުކުރެއްވުމައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
މަދަދުވެރިވެވޮޑިގެންނެވީއެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، ނަބިއްޔާއި ޖަމާޢަތަށް އެދިވަޑައިގެން
ދުޢާކުރައްވައި، اللهُ ﷾ އަށް ދަންނަވާލުމުން ފަހު، ވެލިމުށްވަރެއް ނަންގަވައި މުޝްރިކުންނާ
ދިމާއަށް، އިބަ ރަސޫލާ އެއްލަވައިލެއްވި ހިނދު، اللهُ ﷾ ގެ އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގެ
ދަށުން، އެ ވެލިމުށްވަރުން ބައެއް، އެ މީހުންގެ ލޮލުގައި ނުވަދެ ހަމަ އެކަކު ވެސް
ބަދުރު ހަނގުރާމައިން ނުކުތީ މުޝްރިކުންގެ ތެރެއަކު ނުވެއެވެ.

އެ ކަމުގެ ސަބަބުން ވެސް، ހަނގުރާމަކުރަމުންދިޔަ މުޝްރިކުންގެ ހިތް ކެނޑި،
އެބައިމީހުންގެ މެދުއަރަން ބަލިކަރިކަން ފެނިފަ، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި އެބައިމީހުން
ބަލިވީއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއްވެސް ހަނގުރާމައަކާ ނުލައި ކާފިރުންގެ މައްޗަށް
މުއުމިނުންނަށް ނަސްރުދެއްވުމަށް، اللهُ ﷾ ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާކަން ފެނެއެވެ.

އަސްލުގައިކަމަކީ، މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް، ޖިހާދުކުރުން ފަސޭހަކުރެއްވުމަށް، اللهُ ﷾
އެ ކަން އެ ގޮތަށް މިންވަރުކުރެއްވީ، ހިތްވަރުގަދަކޮށް މުއުމިނުން
އިމްތިޙާނުކުރައްވައި، ޖިހާދުކުރުމުގައި މުއުމިނުން ކާމިޔާބީ މިންވަރު ދެއްކެވުމައި،
އެ ކަން ފަރުމާކުރެއްވުމަށް ބަޔާނެވެ.

އަދި ޖިހާދުކުރުމުގެ ސަބަބުން، ދުނިޔޭގައި އެ މުއުމިނުންނަށް މަތިވެރި ދަރަޖަ
ދެއްވައި، އާޚިރަތުގައި ގިނަގުނަ އަޖުރާއި، ދަރުމަތާއި ޘަވާބު، އެބައިމީހުންނަށް
ދެއްވުމަށެވެ. އަދި މުއުމިނުންގެ ދައްކަން، اللهُ ﷻ އޯގާވަންތަވެވޮޑިގެންވާ މިންވަރު
އެބައިމީހުންނަށް ދެއްކެވުމަށް ޓަކައި ވެސް މެއެވެ.

އެއީ، އެ ނިޢުމަތްތަކަށް އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވިކަމަށް ޓަކައި، އެ إِلٰهަށް އެބައިމީހުން
ޝުކުރުވެރިވުމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އީ، އަޑުއައްސަވާ ޚައިރާއި
މަސްލަޙަތު ހުރިގޮތް، ދެނެވޮޑިގެންވާ، އަދި ސިއްރާއި ފާޅުގައި އެބައިމީހުން
ކުރާ ޢަމަލުތައް، ދެނެވޮޑިގެންވާ، އަދި އެބައިމީހުންނަށް ފުރިހަމަ
ޖަޒާދެއްވާ إِلٰهެވެ.[134]

ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ ٱللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿١٨﴾

﴿18﴾ ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، މުޝްރިކުންނާ ދިމާއަށް، އިބަ ރަސޫލާ
އުއްކާވައިލެއްވި ވެލިގުނޑުގެ ސަބަބުން އެބައިމީހުން ދުރަށް ނިކަމެތިވިއެވެ. އަދި
ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ގަތުލުވި ބަޔަކު ގަތުލުވެ،
ހައްޔަރުވި ބަޔަކު ހައްޔަރުވެ، މުއުމިނުންނަށް ނަޞްރުދިނުމަށެވެ. އެ ކަންތައްތަކަކީ،
اللهُ ﷻ ގެ ނިޒާމުގައި މިންވަރުކުރުމުގެދަށުން ހިނގައިދިޔަ ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ،
މުއުމިނުންގެ ދައްކަން، އެ إِلٰهُ ބާރުއްޖަވި އޯގާވަންތަކަމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
اللهُ ﷻ އީ، ކާފިރުންގެ އެންމެހައި ޙީލަތްތަކާއި ރޭވުންތަކާއި، އިސްލާމް ދީނާ
ދެކޮޅަށް އެބައިމީހުން ރާވާ އެންމެހައި މަކަރުވެރި ރޭވުންތައް ދެރަކުރައްވައި
ނިކަމެތިކުރައްވާ إِلٰهެވެ.

134- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ހައްޤު ޤަބޫލުނުކުރާ ކޮށްދޭ ބަލިކު ވެސް ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ، އެ إِلٰهُ ކަލޭދުންވަންތައެވެ.[135]

إِن تَسۡتَفۡتِحُواْ فَقَدۡ جَآءَكُمُ ٱلۡفَتۡحُۖ وَإِن تَنتَهُواْ فَهُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡۖ وَإِن تَعُودُواْ نَعُدۡ
وَلَن تُغۡنِيَ عَنكُمۡ فِئَتُكُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَوۡ كَثُرَتۡ وَأَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ١٩

﴿19﴾ އޭ މައްކާގެ މުޝްރިކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން أَبُو جَهْل ވެސް
އަދި النَّضْرُ بْن الْحَارِثِ ވެސް އެދުނު ފަދައިން، ތިޔަބައިމީހުން ވެސް ތިޔަ އެދުނީ،
އަނިޔާވެރިންގެ މައްޗަށް، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްތަރުމަން ގަދަފަދަ ޢުޤޫބާތް ބާވައިލުމަށް
ކަމުގައި ވީ ނަމަ ދަންނާށެވެ! ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުން
އެ އެދުން އެދުމުން އިޖާބަދެއްވައިފިއެވެ.

އޭ މައްކާގެ މުޝްރިކުންނޭވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އެ ދިމާވި ކަންތައްތައް ހިނގާފާ، ގަދަފަދަ ޢުޤޫބާތެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވީ،
ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ނުބައި ޢަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވުން
ސަޒާއެއްގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި އެ ކަންތައްތައް އެ ގޮތަށް، اللهُ ﷻ މިންވަރުކުރެއްވީ،
އިބްރަތަކަށް ކުރިމަތިލާ ވާގޮތަށް، އެ ކަންތައްތަކުން މުސްލިމުންނަށް
ހާސިލުވުމަށް ޓަކައެވެ.

އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ކަން މިހެން ހުރިއިރު، اللهُ ﷻ އަށާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާގެންނާއި
ޢިސްޔާނުވުމަން ކުރިމަތިލުމުން އެއްކިބާވެ، އެ ރަސޫލާ ޤަބޫލުކުރުމުން ތިޔަބައިމީހުން
ދުރުނުވާށެވެ!

135- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެ ގޮތް ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮކަން ބޭނުމެވެ. އަދި
އެ ގޮތަށް އަމަލުކުރުމުން ގިނަގުނަ ޘަވާބުތަކެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭނެއެވެ.
އަދި ތިޔަ ކާފިރުން، އެނބުރި ބަދަލުވެރިވެ، ތިމަން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތާ
ހަނގުރާމަކުރުމަށް އަންނަނީ ނަމަ، ތިމަން إِلٰهُގެ ނަބިއްޔާއާއި މުއުމިނުންނަށް
ނަސްރުދެއްވުމަށް، ތިމަން إِلٰهُ ވޮޑިގެންވާނީމެވެ. އަދި ތިޔަ ކާފިރުން، މުއުމިނުންނާ
ހަނގުރާމަކޮށްފި ނަމަ، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަސް ތިޔަބައިމީހުން ނިކަމެތިވެ،
ދެރަވި ފަދައިން، ތިޔަބައިމީހުން ނިކަމެތިކޮށް ދެރަކުރައްވާނީމެވެ.

އަދި ތިޔަ ކާފިރުން ހަނދާންކުރާށެވެ! ބަދަރުގެ ގޮތުން، މުއުމިނުން ޢަދަދު
މަދުވެފައި، އެބައިމީހުންގެ އަތުގައި ހަތިޔާރު މަދުވިއަސް، އަދި ބަދަރުގެ ގޮތުން،
ތިޔަބައިމީހުން ޢަދަދު ގިނަވެފައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތުގައި ހަތިޔާރު ގިނަ ވިއަސް،
އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަސް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުރެވުނީ
ފައިދާއެއް ނުކުރި ފަދައިން، ހަތިޔާރު ގިނަވެފައި މީހުންގެ ޢަދަދު ގިނަވެގެންވެސް
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުރާނޭ އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ، ހަމަކަށަވަރުން،
اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވޮޑިގެންވަނީ މުއުމިނުންނާ އެކުގައެވެ. އަދި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ނަސްރުދެއްވުން އަންނަ
ގާއިދާއި ނަސްރު ވެސް ވަނީ، މުއުމިނުންނާ އެކުގައެވެ.[136]

ދަންނާށެވެ! أَبُو جَهْل އާއި އޭނާގެ ބައެއް އެކުވެރިން ދުޢާކޮށް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް
ދަންނަވާލިކަމުގައި ވެއެވެ. "ޔާރަބީ، ތިބާ إِلٰهُ ހާމަކުރައްވާ ބައްޓަން ކަމުގައި ވީ ނަމަ،
އަޅުގަނޑުގެ މައްސަލަ އެޖެން ހިތަ ވާނީ ވެއްސަވާނަށެވެ! ނުވަތަ ވާންދެނީ އަޅުގަނޑު
އަޅުގަނޑު މައްސަލަ ޙައްލުވައިދެއްވާށެވެ!"

136– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

މި ދަރަޖައިން އެބައިމީހުން ދުރާކުރީ، މުސްލިމުންނަށީ، الله ﷻ އަށް އުފާވާ އަދި ތަބިމުގެ
ގޮތުން ކަމަށް ބަދަލު ކަމުގައި އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލެއްވީއެވެ. ވުމާއެކު، މި ހާލަތުގައި، الله ﷻ
އަންގަވައިދެއްވީ މިވެސް، އެބައިމީހުން އެ ކުރި ދުޢާ އިޖާބަކުރައްވައި، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ
ދުވަހު އެބައިމީހުން ބަލިކަށިކުރައްވައި، މުސްލިމުންނަށް ނަޞްރުދެއްވައި ވާގިދެއްވިއެވެ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَوَلَّوۡاْ عَنۡهُ وَأَنتُمۡ تَسۡمَعُونَ ٢٠

﴿20﴾ އޭ الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ގަބޫލުކުރި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! الله ﷻ އަށާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް ތިޔަބައިމީހުން
ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ! އަދި، الله ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އަމުރުކުރައްވާ ކަންކަމުގައި އެ އަމުރުކުރައްވާ ގޮތަށް، ނަހީކުރައްވާ ކަންކަމުގައިވެސް
މުޅިން ދުރުވެގަތުމުން ނުވާށެވެ.

އަދި، الله ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންވުން ތިޔަބައިމީހުން ދޫކޮށްނުލާށެވެ!
އަދި، ކިޔެވޭ ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިޔައިދެވުމުން،
އެ ޤުރުއާނުގައިވާ އަމުރުތަކާއި ނަހީތަކާ ޚިލާފުވެ، އެ ޤުރުއާނަށް ފުރަގަސް ނުދޭށެވެ!
އަދި އެ ޤުރުއާނުގެ އަޑު ކަންފަތައި އަހައި، އެ ޤުރުއާނުގައިވާ ޢިބުރަތްތަކާއި ނަޞީޙަތްތަކާ
ވިސްނައި ފިކުރުކުރާށެވެ![137]

وَلَا تَكُونُواْ كَٱلَّذِينَ قَالُواْ سَمِعۡنَا وَهُمۡ لَا يَسۡمَعُونَ ٢١

﴿21﴾ އޭ الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ގަބޫލުކުރި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ!

137- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

اللهُ ﷻ ގެ ޙުކުމް، ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތައް އިއްވައިދެވި، އެ ޙުކުމްގައިވާ ވާހަކަތައް އެބައިމީހުންނަށް ހުށަހެޅޭ ހިނދު، އެ އާޔަތްތަކުގެ އަޑު ނާހައި ތިބެދެ، "ތިމަންމެން އަހައިފީމެވެ." މި ފަދައިން ބުނި މުޝްރިކުންނާއި މުނާފިޤުން ފަދައިން ތިޔަބައިމީހުން ނުވާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، މުޝްރިކުންނާއި މުނާފިޤުންނަކީ، އެއްވެސް ބާވަތެއްގައި، ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތަކާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް، އެ އާޔަތްތަކުން ނަސޭހަތާއި އިބްރަތުލިބިގަންނަ ބައެއް ނޫނެވެ.138

إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلصُّمُّ ٱلۡبُكۡمُ ٱلَّذِينَ لَا يَعۡقِلُونَ ﴿٢٢﴾

﴿22﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ބިންމަތީގައި ހިނގައިބިނގައި އުޅޭ މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން، اللهُ ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި އެންމެ ނުބައިކަން ބޮޑު ބަޔަކީ، ބީރު ބަހުގެ އަޑު އިވުމުން އެ ބަސް ގަބޫލުނުކުރާ، އެ އަޑަށް ބީރު ކަންފަތްތަކީ، އެ އަޑުން އެއްވެސް ފައިދާއެއް ލިބިނުގަންނަ މީހުންނެވެ. އަދި ވާހަކަދެއްކުމާ ކަންމަތިން ހަޤީޤަތް ވެގެން، ބައެއް ގޮނގަކަމުގެ މީހުންނެވެ. ވީމާ، އެ ހަޤީޤަތް ކިޔުމަށް ބައެއް ބަހުގެ އަޑުއިވުމުގައި ވިއަސް، ބައެއް ވާހަކަ ދެއްކުމާއި ބައެއް ބަޔަކު ބަލައިގަނެ ނުލެވޭނެވެ.

އެހެންކަމުން، اللهُ ﷻ އަށް ފުރިހަމަ ކަންތައްތަކާއި، ނަޞީޙަތްތަކާމެދު އުފައިދޭން ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް ނަޞީހަތްތެރިވެ. އަދި އުފައިދޭންނެވެ، ބައްޔަތި ބާކީ ވަކިކުރަން ބަލައި ވިސްނުމުގެ ބޭނުންކުރާ ދީނުގައެވެ.139

وَلَوۡ عَلِمَ ٱللَّهُ فِيهِمۡ خَيۡرٗا لَّأَسۡمَعَهُمۡۖ وَلَوۡ أَسۡمَعَهُمۡ لَتَوَلَّواْ وَّهُم مُّعۡرِضُونَ ﴿٢٣﴾

138- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

139- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿23﴾ އަދި އެ މުޝްރިކުންނާއި މުނާފިޤުންގެ ކިބައިގައި އޮތްވެސް ހެޔޮ ކަމެއް
ނުވާކަން، الله ﷻ ގެ ޢިލްމުފުޅުގައި ވުމާ އެކު، އެބައިމީހުންނާމެދު ހެޔޮ ގޮތް، އެ إِلٰهُ
އިރާދަތެއް ނުކުރައްވައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައި އޮތްވެސް ހެޔޮ ކަމެއްވާ ކަން،
الله ﷻ ގެ ޢިލްމުފުޅުގައި ވަނީ ނަމަ، الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅަށް ބާވައިދެއްވުން
ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތަކާމެދު އެބައިމީހުން ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް، އެ އާޔަތްތަކުގައިވާ
ވާހަކަތައް ފަހުމުވާން ގޮތަށް، އެ އާޔަތްތަކަށް އެބައިމީހުންނަށް އިއްވަވައި، އެ އާޔަތްތަކަން
އެބައިމީހުން އީމާންވާން ގޮތް، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދިނުމަށްޓަކައިވެސް ކަން
ކަށަވަރެވެ.

އަދި ކީރިތި ޤުރުއާނުގައިވާ ވަޢުޒުތައް އިރުޝާދާއި، ހެޔޮ ނަސޭހަތާއި، އިބްރަތްތަކާއި
ވާހަކަތައް އެބައިމީހުންނަށް އިއްވެވުމުން، އެ ހިނދެއް ކަމަކު އެބައިމީހުންނަށް
ވިސްނި ފަހުމުވި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ޤުރުއާނާއި އިންކާރުކޮށް ފުރަގަސްދީ،
ގަސްދުގައި ދެކޮޅުހަދައި ބާތި، އެބައިމީހުން އަނބުރާ ހިނގައްޖައީސް ކަން
ކަށަވަރެވެ. ސަބަބަކާއެއްނެތެވެ. އެބައިމީހުންގެ ކަންތައްތަކުގައި މި ފަދައިން
ކަމުގައި ވުމާ އެކު، الله ﷻ އެބައިމީހުންނަށް ބަކައި އޮތްވެސް ހެޔޮ ގޮތެއް
މިންވަރުނުކުރައްވާތީއެވެ.[140]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱسۡتَجِيبُواْ لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمۡ لِمَا يُحۡيِيكُمۡۖ وَٱعۡلَمُوٓاْ
أَنَّ ٱللَّهَ يَحُولُ بَيۡنَ ٱلۡمَرۡءِ وَقَلۡبِهِۦ وَأَنَّهُۥٓ إِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ٢٤

﴿24﴾ އޭ الله ﷻ ގެ އެއްކަލާނގެކަން ތެދުކުރި ބޭކަލުން، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް
ތަބާވެގެން ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ!

140- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދިރުންދޭނިވި ކަމަކަށް، اللهُ ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާ ގޮވައިލައްވައިފި ނަމަ، އެ ގޮވައިލެއްވުމަކަށް އިޖާބަދީ، އެ إِلٰهައަށާއި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާއަށް ތިޔަބައިމީހުން ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ!

އަދި، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ ދިރިއުޅުން އިސްލާހުވާނެ، ތިޔަ މުއުމިނުންނަށް ޤާއިމުކުރައްވާ ދިރުން ވެސް، اللهُ ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަކަށް، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ދިރުވޭ، އެ إِلٰهައާއި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާގެ ގޮވައިލެއްވުމަށް އިޖާބަދީ، ބަލައިގަތުމުން ދުރުވެގެންނެވެ. އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި ފަރާތަކުން ހިތާއި ކަމެއް ތަބާދުލުކުރައްވައި، އެ އިރާދަކުރެއްވި ގޮތަކަށް އެ ކަންތައްތައް ހިންގަވާ، ކަމުގެ ކަމަކަށް ކުރެއްވުމަށް إِلٰهُ ކަން ތިޔަބައިމީހުން ދަންނާށެވެ!

އަދިކަމުން، އިންސާނާއި އޭނާގެ ހިތްއެދޭ ކަންތައްތަކާ ދުރުދު ހުރަސްއެޅުއްވުމަން އެ إِلٰهُ ކުރެއްވުމަންނެވެ. އަދި، ހިޔާލު ފުރިއާސަތާއި އިޙާލު ގޮވައިލެއްވުމަށް ފުރަތަސްލީ، ބަހެއް ޖަމާކުރިއާކަން ތިޔަފުން ދެކުން، އެންމެ ފަހު ވަގުތު ބައެއްތަން ކުޑަކުރަވަން ތިޔަބައިމީހުން އޮތުންނަށް، އެ ކަމަން ހުރަސްއެޅުއްވުމަން، އެ إِلٰهُ ކުރެއްވުމަންނެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދިރުންދޭނިވި ކަމަކަށް، اللهُ ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާ ގޮވައިލައްވައިފި ނަމަ، އެ ގޮވައިލެއްވުމަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އެއްވެސް ލަސްޖެހުމެއްނެތި އިޖާބަދީ ތިބޭށެވެ! އަދި، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ ހިތްހުރި ކަމުގެ ވެސް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُގެ ބާރުގެ ދަށުގައެވެ.

އަދި ފަސް ދަންނާށެވެ! އެ ދުވަސް އަންނާނެކަމުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއްނުވާ ޤިޔާމަތް
ދުވަހުން، ތިޔަ އަންގުމަކުން ފަސް މަހްޝަރުގެ މައިދާނަށް އެއްކުރެއްވޭނެއެވެ.
އެ ޤައުމު އެ އެއްކުރެއްވޭނީ، ކޮންމެ މީހަކަށްވެ، އެ މީހަކު ދުނިޔޭގައި ކުރަ ޢަމަލުގެ
ޖަޒާދަކަ ދެކެ ނުވަތަ ސަލާ އެ މީހަކަށް ދެއްވުމަށް ޓަކައެވެ.141

ދަންނާށެވެ! الله سُبحانه وتعالى އަށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާގެ ގޮވައިލެއްވުމަށް އިޖާބަދީ،
ކިޔަމަ ފުރާނަން ކަބޫލުކުރާށެވެ ނަމަ، އިންސާނާގެ ހަޔާތްވުމުގެ އެއްގޮތަކީ އެދުންތަކެއް
ދިރުއައިގެން ދާނޭ ގޮތް، އެ މީހަކުން، އެ إِلٰهُ ދުރުވެރިކުރައްވަތެވެ. އަދި ހަމައެހެން
ކަބޫލުކުރުން، އެ ގޮތުގައި ދުވަހުންތަކުގެ ނަމަ، އެހާގެ ހަޔާތްވުމުގެ އެއްގޮތާކާ
ތެރެއަން ވަރުގަދައަން ދުވައި، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ގެއްލި ހަލާކުވެގެން
ދާނޭ ގޮތް، އެ މީހަކަށް ޓަކައި، އެ إِلٰهُ ދުރުވެރިކުރައްވަތެވެ. ފަހެއެކު، މި އާޔަތުގައި
މިވާ ދިރުންދިނުމަ ކަމަކީ، الله سُبحانه وتعالى އަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ޓަކައި މުޚައްސިރުން
ވިދާޅުވެއެވެ.

އަދި ޓަކައި މުޚައްސިރުން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، އެއީ، ކިޔަމަ ފުރާނަށްގައިވާ ގޮތަށް
ހަމަޖެހުނުވެ. އަންޓަކައި މުޚައްސިރުން ވިދާޅުވާގޮތުގައި، އެއީ ޖިހާދުކުރުމެވެ.

وَٱتَّقُواْ فِتۡنَةٗ لَّا تُصِيبَنَّ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنكُمۡ خَآصَّةٗۖ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ
شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ﴿٢٥﴾

﴿25﴾ ތޯ الله سُبحانه وتعالى ގެ އެއްކަލުވަންތަކަން ބުރުކަން ޓަކައިވެކަން، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނެވެ!

141- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ބިރުބަދިޔުންނާ ކުރިމަތިވެދާނޭ އިލާހީ ޢަޛާބަކަށް ނުވަތަ ޤިޔާމަތް ދުނިޔަވީ
އާޚިރަތުގެ ބިރުވެރިވާ ޢަޛާބުތަކުންވެސް ބިރުބަދިޔުން ބިރުވެރިކަމެވެ! އެހެނީ
ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފަދަ އިލާހީ ބާރުނަޔާ އަދި ދުނިޔަވީ އާޚިރަޔަ، ބިރުބަދިޔުންގެ
ތެރެއިން އެތެރުންތެރިކާއި މުންކަރުތަކާތަކަށް އަރައިގަތުން، ފާފަކުރުން މަދު ދުވި ބިޅާ،
ބިޑާވެންގެ އަދިއްވަ ނަތީޖާތައް އަނިޔާވެރިވާ ދުނިޔަވީ އާކަހި ޖެހޭނީ ކަމުގައިވެއެވެ.
އަދިޔަކުތަ! އެ ފަދަ އިލާހީ ބާރުތައް އަދި ދުނިޔަވީ އާޚިރަތް ކުރިމަތިވެއްޖެ ނަމަ،
އެތެރުންތެރި ފާފަވެރިންނާއި އެ ނުކުން މީހުން ވެސް އެ ކަމުގައި ހިމެނިދާނެތެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފަދަ އިލާހީ ބާރުތަކާއި، މުސީބާތްތަކާއި، ދުނިޔަވީ އާޚިރަތް
ކުރިމަތިވަނީ، ކޮންމެ މީހަކުވެ އެ މީހަކަށް ކަމެއްކަން ބިންތަކާއި ކަމުގެ ކުރުވެރިކަމާއި
އަނިޔާވެރިކަމާ ދެކޭގޮ ނުހަދާލީއެވެ. އަދި މުންކަރުތަކާތަކަށް އަރައިގަތުން ފާފަތައް ކުރުމަށް
ޖެހުނުން ވެސް، އެ ކަންކަމަށް އިންކާރުކުރުން، އަބައިންމަށް ދަކޮށްދީއެވެ.

އަދި ދަންނާށެވެ! الله ﷻ އަދުރުކުރުމުގެ ކަންތައްތަކުން، ނަހީކުރުމުގެ ކަންތައްތަކުން
ދުރުވެ ބަޔަކުންގެ ތިރިވިގެންދިޔަ ބިރުވެރިނަގާ މީހުންނަށް އުޅުއްވާ ދަރުމަތުގަރި، އެ إِلٰهُ
ގަދަފަދަވަންތަކަމެވެ ވޭތިގެނޮގާ ކަން ކަމަށްވެއެވެ.[142]

وَٱذْكُرُوٓاْ إِذْ أَنتُمْ قَلِيلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِي ٱلْأَرْضِ تَخَافُونَ أَن يَتَخَطَّفَكُمُ ٱلنَّاسُ
فَـَٔاوَىٰكُمْ وَأَيَّدَكُم بِنَصْرِهِۦ وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

﴿26﴾ އަ الله ﷻ ގެ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުކުރުން، ދެބައިދުން، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާ
ތަބާވެގެންވާ ގޮތުގެ ނިޢުމަތްތައް!

142- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ތިޔަބައިމީހުންނަށް، اللهُ ﷻ ދެއްވި ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތައް ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރާށެވެ! މައްކާގައި ތިބިއިރު ތިޔަބައިމީހުންނަކީ، އަދަދުގެ ގޮތުން ނުހަނު މަދު، ދެރަ ނިކަމެތި ބައެކެވެ. އަދި އެ ދުވަސްވަރު ތިޔަބައިމީހުން ތިބީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢަދާވާތްތެރި ކާފިރުން އައިސް، ކޮންމެ ވަގުތެއްގައި ވެސް ތިޔަބައިމީހުން ޖަހައިގަނެގެން ގެންގޮސްފާނޭ ކަމަށް ނުހަނު ބިރުންނެވެ. އަދި އެ ފަދަ ބޮޑު ބިރުވެރިކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވަނިކޮށް، ރައްކާތެރިކަމާއި އަމާންކަމާ އެކު، الْمَدِينَةُ الْمُنَوَّرَةَގައި ތިބެވޭނޭ ގޮތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގެދޮރުވެރިކޮށްދެއްވީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި إِلٰهއެވެ. އަދި ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު ކާފިރުންގެ މައްޗަށް މުއުމިނުންނަށް ނަޞްރާއި ފަތަހަ ދެއްވީ، އެ إِلٰهއެވެ.

އަދި އެ ދުވަހުން ފެށިގެން، ކާފިރުންނާ ކުރާ ހަނގުރާމަތަކުގައި އެބައިމީހުންގެ އަތުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭ ޣަނީމާ މުދަލު، އެ إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހަލާލުކޮށްދެއްވިއެވެ. އެއީ، އެ ފަދަ ނިޢުމަތްތަކާއި ހަލާލު ރިޒްޤު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވިކަމަށް ޓަކައި، އެ إِلٰهަށް ޝުކުރުވެރިވުމަށް، އޭގެ ކުރިން ތިޔަބައިމީހުން ތިބި ނިކަމެތި ހާލު ހަނދުމަކުރުމުން މަތީ އަބަދުގެ ތިޔަބައިމީހުން ދެމިތިބުމަށެވެ.[143]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَخُونُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ وَتَخُونُوٓاْ أَمَٰنَٰتِكُمۡ وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٢٧

﴿27﴾ އޭ، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهުގެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! اللهُ ﷻ އަށާއި، އެ إِلٰهުގެ ރަސޫލާއަށް ގަސްތުގައި ޚިޔާނާތްތެރިވެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރެއްވުނު ކަންތައްތައް ނުކޮށް، ނަހީކުރެއްވުނު ކަންތައްތަކަށް އަރައިގަންނަ ބަޔަކު ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ނުވާށެވެ!

143- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އުނގިލިއުނގި ތިބެގެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްގައިވާ އަނގުރުންގެ އަދާއްތަކަށް ފަހަރުއްގައި ވެސް ތިޔަބައިމީހުން ޖެހިއްޖެހިނުވާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، މުސްތަޤުބަލުން ތިޔަބައިމީހުންނާ ދަލާލުކޮށްލައިވާ އަދާއްތަކަށް، އެ އަދާއްތަކުގެ މުޤާބިލުނުނަން ފުރިހަމަކަމަށް އަދާކުރުމުގެ ފުރަސަތު، ﷲ ގެ ރަސޫލާއަށް ދިނުމަށް ތަރުތީބުކުރެއްވި ބަޔާންތަކެއް ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި އެ އަދާއްތަކަށް އަތުރާކުރުމުގެ ބަރަކާތްތަކެއް ލިބިގެންވެއެވެ، އެ އިލާހުގެ ބަސްތަކުން ގަދަފަދަ އުޅުމެއް ބަރަކާތްލިބި ދިނެވެ.[144]

ތަންނާނުވެ! ﷲ ﷻ އަށާއި، އެ އިލާހުގެ ރަސޫލާއަށް ތެދުވެރިވެވަޑައިގެން، އެ އިލާހު އަމުރުކުރައްވައިވާ ގޮތަށް އަމަލުކުރާ މީހުންނޭވެ! އެ އަމުރުކުރެއްވި ކޮންކަމެއް، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވުން ލާޒިމްވެ، އެ އިލާހުގެ ދީން ކަމުގައިވާ އިސްލާމް ދީނަށް ތަބާވާ ބަޔަކަށް ވާށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ އަމުރުކުރެއްވި އުމުރުތަކަށް އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް ކުރުމާއި، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވުން ލާޒިމްވާ ބަޔަކުމަށްވާ އަމާނާތް، އުޖޫރާ، ބަދަލު، ފަރުވާތަކާ ވެސް، އެ އިލާހު ހަމައެކަނި އެވެ. އެހެންވެސް، އެ އަމާނާތާ ބެހޭ ބަރަކާތާ ބަދަލުތަކެއް ފޮނުއްވަވާ، އެ ކަންކަން އުފުލުމަށް އެ ތަނެއް ބަދަލުކުރަށްވެ. އަދި، އެ އިލާހަށް އެ ތަނެއް ބަރަކާތްތެރިވާ ގޮތަށް ބަދަލުކުރެވެ.

އެހެންކަމުން، އިންސާނާގެ ދިރިގައިހުރި ޗާހިލުކަމާއި، މަސްދަރުތަކާކަމާ، އަދިއްޔަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ ފަރާތްތައް ކަމުގައި އެ އިންސާނާ ވާކަމަށް ބޭކައި، އެ އަމާނާތް އުފުލުމަކީ ދަތިކަމާއި ނުކުޅެދުމުން އެ އިންސާނާ އެއްބަސްވީ، އެ ކަމާ ބަރާތުވިއެވެ.

وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَآ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَأَوۡلَٰدُكُمۡ فِتۡنَةٞ وَأَنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجۡرٌ عَظِيمٞ ﴿٢٨﴾

﴿28﴾ އޭ ﷲ ﷻ ގެ އެއްކަލަކުވެންތަކަން ތިޔަބައިމީހުން ގޮތުގައިވާން، އެ إِلٰهُ ގެ ކަލާނގެއާ
ތަބާވެގެންވާ ދުއްމިނުންނެތޯ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ދެއްވައިދޭނާ ދުވަހުގައި ވަރިހަނަޔާ ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޅުމަބޮއްކަވައި، ތިޔަބައިމީހުން
އިތުރުބާރުކުރައްވާމަން ބަލައި، އެ إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަވާލުކުރައްވައިދޭވާ
އަމާނާތްތައް ކަން ތިޔަބައިމީހުން ވަންނާނުވޭ! އަދި ދުވަހުގައި ވަރިހަގެ ނިއުމަތް،
އެ إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުންނަން ދެއްވީ، އެ ނިއުމަތްތައް ދެއްވުމުން، އެ إِلٰهُ، އަނގައިވ ގޮތަށް،
ހަމަޖެހުނާ މީހުންނައި، އެ إِلٰهُ އަނގައިވ ގޮތަށް ހަމަޖެހުނުހާ މީހުން ވަކިކުރައްވާނައި،
އެ ނިއުމަތްތައް ދެއްވީ ކަމަށް ބަލައި، އެ إِلٰهައަށް ޝުކުރުވެރިވާ މީހުންނައި،
އެ إِلٰهައަށް ޝުކުރުވެރިނުވާ މީހުން ވަކިކުރައްވައި ދެއްކެވުމަށް ބަލައި ކަން ވެސް
ތިޔަބައިމީހުން ވަންނާނުވޭ!

އަދި ދުވަހުގައި ވަރިހަގެ ސަބަބުން، އާޚިރަތަށް ބަލައި ހެދި ހަމަޖެހުނުކަން، ﷲ ﷻ
ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަވާލުކުރައްވައިދޭވާ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާނުކޮށް، ޚިޔާނާތްތެރިވެ،
އާޚިރަތުގެ ދަރުމައި ގެއްލި ތިޔަބައިމީހުން ނުގެއްލުވާށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
ﷲ ﷻ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهައަށް ބަރުވައި ތަޤުވާވެރިވާ މީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ގެ
ޙަޟްރަތުގައިވާ ދަރުމައި ބޮޑުވާތެވެ ތިޔަބައިމީހުން ދަރިވަގަން ގެންގުޅޭށެވެ
ތަބާނުކުރަން!145

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن تَتَّقُواْ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّكُمۡ فُرۡقَانٗا وَيُكَفِّرۡ عَنكُمۡ سَيِّـَٔاتِكُمۡ
وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡۗ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

145– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿29﴾ އޭ ﷲ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! ﷲ ﷻ ތިޔަބައިމީހުން އަމުރުކުރެއްވި އަންގަވައި
ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރީން
ދުރުވެގެން، އެ إِلٰهަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވުން މަތީ ތިޔަބައިމީހުން ދެމިތިބެއްޖެ ނަމަ،
ޙައްޤާއި ބާޠިލު ވަކިކޮށްދޭނޭ މަގު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދައްކަވައި، ދުނިޔާއާގެ
ދިރިއުޅުމުގައި އެހެން އެންމެންނަށްވުރެން މަތިވެރި ދަރަޖައެއް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެތެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކުރިވެފައިވާ ކުށްތަކުގެ ބަދަލު އާޚިރަތުގައި ނުހިއްސަވައި،
އެ ކުށްތައް ތިޔަބައިމީހުން ޢަކައި ފޮރުއްވައިދެއްވައި، ތިޔަބައިމީހުން
ކުށުވެރިޔާ ޖަޒާދެއް ނުދެއްސަވައިދެއްވާނެތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ އީ،
ބޮޑުވެގެންވާ ދީލަތިވެރިކަމުގެ ވެރި إِلٰهެވެ.[146]

وَإِذۡ يَمۡكُرُ بِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لِيُثۡبِتُوكَ أَوۡ يَقۡتُلُوكَ أَوۡ يُخۡرِجُوكَۚ وَيَمۡكُرُونَ وَيَمۡكُرُ ٱللَّهُۖ
وَٱللَّهُ خَيۡرُ ٱلۡمَٰكِرِينَ ٣٠

﴿30﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މައްކާގެ މުޝްރިކުން ރާވައި ހިންދަވައިގެން އެ މީހީ،
އެބައިމީހުން ވަކި ނަމަ، އިބަ ރަސޫލާ ހައްޔަރުކޮށްލައި ބަނދެއްޖެހުމަށް. ނުވަތަ
އަވަހާރަކޮށްލުމަށް. ނުވަތަ ރަށުން ބޭރުކޮށްލުމަށް. އެ މުޝްރިކުން އެ ފަދަ ނުބައި
މަކަރުވެރި ރޭވުންތައް ރާވަމުން ދިޔައިރު، އެބައިމީހުންގެ ރޭވުންތައް ބާޠިލުކުރައްވައި،
އެބައިމީހުންނަށް ކެރިބާން ގޮތަށް އަދި އެބައިމީހުން ގެ މަކަރު ހަމަ އެބައިމީހުން
ރައްދުވާނޭ ގޮތް، ﷲ ﷻ މަކަރުބާޠިލުކުރެއްވިއެވެ.

146- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެއީ، އެބައިމީހުންކުރި ކަންތައްތަކުގެ ޖަޒާއެއްގެ ގޮތުންނެވެ. ﷲ ﷻ އީ،
މަކަރުވެރިންގެ ރޭވުމަށްވުރެން ތަދްބީރުކުރައްވުން މޮޅު، ހެޔޮކަން ބޮޑު ގޮތުގެމަތިން،
ތަދްބީރުކުރައްވާ ﷲއެވެ. އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ﷲ ކުރެއްވި ތަދްބީރުގެމަތިން ކަންތައްތައް
ހިނގައިދިޔަގޮތް، އިބަ ރަސޫލާ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ![147]

وَإِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُنَا قَالُواْ قَدۡ سَمِعۡنَا لَوۡ نَشَآءُ لَقُلۡنَا مِثۡلَ هَٰذَآ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّآ
أَسَٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ٣١

﴿31﴾ އަދި، ތިމަން ﷲއަށް އުރެދި ކާފިރުވި މީހުންގެ ކުރިމަތީގައި، ތިމަން ﷲ
ބާވައިލެއްވި، ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތައް ކިޔެވި، އެ އާޔަތްތައް އެބައިމީހުންނަށް
އިއްވައިދެވޭ ހިނދު، އެބައިމީހުން ބުނެތެވެ. ”ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަކަހަލަ އާޔަތްތަކެއްގެ
އަޑު، އަހުރެމެން ވަނީ މީގެ ކުރީގައި ވެސް އަހައިފައެވެ. އަދި ތިޔަކަހަލަ އާޔަތްތަކެއް
ކިޔަން އަހުރެމެން ބޭނުން ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެމެން ވެސް ތިޔަކަހަލަ
އާޔަތްތަކެއް ހަދައިގެން ކިޔައިދޭނަމެވެ.“ އަދި އެ މުޝްރިކުން ބުނާއުޅުއެވެ.
”ތިބާ ތިޔަ ކިޔަވައިވިދާޅުވެ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތިޔަ އިއްވަވައިދެއްވާ ޤުރުއާނަކީ،
އުވާލާ މީހުންގެ ޚުރާފީ ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ.“

ދަންނަވާށެވެ! ބަޔާންވެދިޔަ ފަދައިން އެ ކާފިރުން ބުނީ، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި
ޖާހިލުކަމާއި، ޙައްޤު ދެކޮޅަށް އެބައިމީހުން ރުޅިއައުމަށް ބޮޑުކަމުންނެވެ.[148]

وَإِذۡ قَالُواْ ٱللَّهُمَّ إِن كَانَ هَٰذَا هُوَ ٱلۡحَقَّ مِنۡ عِندِكَ فَأَمۡطِرۡ عَلَيۡنَا حِجَارَةٗ مِّنَ
ٱلسَّمَآءِ أَوِ ٱئۡتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ٣٢

147- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
148- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

{32} އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުން ދުޢާކޮށް، اللهُ ﷻ ގެ
ޙަޟްރަތުގައި ދަންނަވި ހިނދު، އެ ދަންނަވި ވާހަކަތަކުގެ މަތީން، އިބަ ރަސޫލާ
ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! އެ ދުޢާގައި އެބައިމީހުން ދަންނަވިއެވެ.

”އޭ اللهއެވެ! އަޅަގަނޑުގެ ގާތަށް، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله ގެންނެވި ޤުރްއާނަކީ، އިބަ إِلٰهُ
ބާވައިލެއްވި، އިބަ إِلٰهُ ގެ ޙައްޤު ބަސްފުޅު ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، ފަދަ، އަޅަގަނޑުގެ
މައްޗަށް އުޑުން ހިލަވާރޭ ވެއްސަވައި އަޅަގަނޑު ހަލާކުކުރައްވައިފާނދޭވެ!
ނުވަތަ ނުހަނު ވޭންދެނިވި ޢަޛާބެއް އަޅަގަނޑުގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވައި، އަޅަގަނޑު
ހަލާކުކުރައްވައިފާނދޭވެ!“

ދަންނާށެވެ! އެ ފަދަ ހަރުކަށި ޢިބާރާތަކުން ދަންނަވައި، اللهُ ﷻއަށް އެބައިމީހުން
ދުޢާކުރީ، ކިބުރީ ޤުރްއާނާމެދު އެބައިމީހުންގެ ޝައްކުގައިހުރި ދޮގުވެރިކަމާއި،
އެ ޙަޤީ، اللهُ ﷻ ބާވައިލެއްވި ޙައްޤުކަން ޤަބޫލުނުކުރުމުގައި، އެ ޙަޤަން އެ މުޝްރިކުން
އިންކާރުކުރުމުގެ ބޮޑު ކަމުންނެވެ.[149]

وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنتَ فِيهِمْۚ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾

{33} އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ މުޝްރިކުންގެ މެދުގައި، އިބަ ރަސޫލާ ހުންނެވިހައި
ހިނދަކު، اللهُ ﷻ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަކަށް ޢަޛާބެއް ނުފޮނުއްވާނެއެވެ. އަދި
އެ މުޝްރިކުންނާ، އެއް ތަނެއްގައި އުޅޭ މުއުމިނުން ފާފަފުއްސެވުމަށް އެދި ދަންނަވައި
އިސްތިޣުފާރުކުރުންމަތީ ދެމިތިބިހައި ހިނދަކު، އެބައިމީހުންގެ މުޅިއަކަށް ޢަޛާބެއް
ނުފޮނުއްވާނެއެވެ.[150]

149- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
150- أَنْوَارُ التَّنْزِيلِ وَأَسْرَارُ التَّأْوِيلِ لِلْإِمَامِ نَاصِرِ الدِّينِ الْبَيْضَاوِي

ދަންނާނެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި އަންނަނިވި ފަދައިން ވެސް
ބަޔާން މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. މައްކާގެ މުޝްރިކުން އެ ކުރި
ބަދު ދުޢާއަށް ފަހު، އެ މުޝްރިކުންގެ މައްޗަށް ޢަޛާބެއް އަތުވެދާނެ ކަމުގެ
ބިރު އެބައިމީހުންނަށް ވެސް ހިފި، ފާފަފުއްސަވައިދެއްވުމަށް އެދި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ
ޙަޟްރަތުގައި އެބައިމީހުން ދަންނަވައެވެ. އެ ގޮތުގެ މަތީގައި އެބައިމީހުން ވަނިކޮށް،
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޢަޛާބު ނުފޮނުއްވާނެއެވެ.[151]

އަދި މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި އަންނަނިވި ފަދައިން ވެސް ބަޔާން މުފައްސިރުން
ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. الله سُبْحَانَهُ وَتަعَالَى ގެ ޙަޟްރަތުން ނުކުމެވެ، ފާފަފުއްސަވައިދެއްވުމަށް އެދި
ދަންނަވާތީ ބަޔަކު، އެ މުޝްރިކުންގެ ބުރަކަށިމަތުގައި ވާހަކަ ހިނގަނު، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ
ޙަޟްރަތުން، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޢަޛާބު ނުފޮނުއްވާނެއެވެ.[152]

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ ٱللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَمَا كَانُوٓا۟ أَوْلِيَآءَهُۥٓ ۚ
إِنْ أَوْلِيَآؤُهُۥٓ إِلَّا ٱلْمُتَّقُونَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

﴿34﴾ އަދި މައްކާގެ ބުދުއަޅުވެރިންނާ މިސްކިތުގައި ނަމާދުކުރުމުގައި، ޠަވާފުގައި
ޢިބާދަތްކުރުން މުސްލިމުންނަށް މަނާކޮށް، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ޢަޛާބު ބައްދަލުވާނިވި އަމަލުތަކެއްކަމާ
ބައެއްގެ މައްޗަށް، އެ إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުން ޢަޛާބު ނުފޮނުއްވާނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟
އެހެނީ، އެބައިމީހުންނަކީ، ބުދުއަޅުވެރިންނާ މިސްކިތުގެ ބެލެހެއްޓުންތެރިން
ކަމުގައި ވުމަށް އެކަށީގެންވާ ބައެއް ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށްބިރުވެތިވެ
ކަންތައްތައް އެ އަޅުކަމުކުރުމުގެ ގޮތުގައި، ނަހީކުރުމުގައި ކަންތައްތަކުން ދުރުވާ
އުޅޭ ބަޔަކު ކަމުގައި އެބައިމީހުން ނުވާކަމެވެ.

151- أَنْوَارُ التَّنزِيلِ وَأَسْرَارُ التَّأْوِيلِ لِلْإِمَامِ نَاصِرِ الدِّينِ الْبَيْضَاوِي
152- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

ޝަވްކާއްސަތެވެ. ބަރަވްތުގެ ބެލެހެއްޓުންތެރިޔެއް ކަމުގައި ވުމަށް އެކަލޭގެންނާ ބައިރިޔ،
اللهُ ﷻ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް އަދި ނަހީކުރެއްވި
ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ތިބޭ އެއުރެންގެ ސަބަބުން، އެ إِلٰهُގެ ބަރަކާތާ ކުރިމަތިވެގެންވާ
މުއުމިނުންނެވެ. ނަމަވެސް، އެ މުޝްރިކުންނަކީ، ބެލެހެއްޓުންތެރިވެގެންވާ މީސްތަކުންގެ
ބެލެހެއްޓުންތެރިޔަކާ އެކަލޭގެންނާ ބައިރުވާ ނޫންކަމުގެ އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ބަރަކާތާ
ކުއްތަންވެގެންވާ ބައިރު ނޫން ކަމެއް ވެސް، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަމީހުންނަކަށް
ނޭނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ މުޝްރިކުންނަށް ފެނި، ބެލެހެއްޓުންތެރިވެގެންވާ ކަމަށް
އެ މުޝްރިކުންނަށް ފެނި، ބެލެހެއްޓުންތެރިވެގެންވާ މީސްތަކުގައި ނަމާދުކުރުމާއި ގެފުޅުގައި
ޢިބާދަތްކުރުން، އެބައިމީހުން މުސްލިމުންނަށް މަނާކުރިއެވެ.[153]

ދަންނާށެވެ! މުޝްރިކުން އެ ކުރާ ނުބައި ޢަމަލުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންނަށް
ޢަޛާބުދިނުން ޙައްޤު ވެއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް، مُحَمَّدُ ﷺ އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި
ހުންނެވި ހުންނެވުމާއި، އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ޒުވާނުގައި ތިބި މުސްލިމުން
އިސްތިޣްފާރުކުރަމުން ދަމު ދުވާލީގެ ސަބަބުން، އެ މުޝްރިކުން އެދުން ޢަޛާބު
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ނުޖެއްސެވީ، اللهُ ﷻ ރަޙްމަތްކުރެއްވީއެވެ.

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِندَ ٱلْبَيْتِ إِلَّا مُكَآءً وَتَصْدِيَةً ۚ فَذُوقُوا۟ ٱلْعَذَابَ بِمَا
كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾

﴿35﴾ އަދި މައްކާގެ ބެލެހެއްޓުންތެރިވެގެންވާ މީސްތަކުގައި ނަމާދުކުރުމާއި، ގެފުޅުގައި
ޢިބާދަތްކުރުން މުސްލިމުންނަށް މަނާކުރާ މުޝްރިކުން، ގެފުޅުގެ ކައިރީގައި ކިޔަވާ
އަޑުކަމުގެ ނަމާދަކީ ކަރާގައި ފިތާ ކަމަރި، ތަޅަފަން ހުރުމާއި އަތްތިލަބަޑިގެ ހުން
ކަމުގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ.

153- تَفْسِيرُ تَيْسِيرِ الْكَرِيمِ الرَّحْمَنِ لِلْإِمَامِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّعْدِي

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ފަހެ، ގެތުރުގެ
ކާފިރުކަމި ތިބެގެން ތިޔަބުން ދުރުވެ، އަތްޕިލަބެޖެހެއި، މުސްކާރާތްތަކަށް
އަރައިގަންނަ މުޝްރިކުން ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ބައްޔަށްވެދިޔަ ކަންތައްތައްކޮށް،
اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް އިންކާރުކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކޮށް،
ކާފިރުވެ އުޅުނުގެ ސަބަބުން، ގަދަފަދަ އަޒާބުގެ ރަހަ ތިޔަބައިމީހުން ލިބިގަންނާށެވެ!
އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެއް ބަޔަކު ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު ޤަތުލުވުމެވެ،
އަނެއް ބަޔަކު އަސީރުވުމެވެ، އަނެއް ބަޔަކު ހަލާކުވުމެވެ، އެ ހަނގުރާމައިގައި އެ އެންމެން
ބަލިވެ ނިކަމެތިވެވުނެވެ. ސަބަބަކަށްވީ އެ ކަންތައްތައް ގޮތަށް ދޮގުވެރިވުމާ،
ދުނިޔާމަތީގައި އެބައިމީހުންނަށް ސަޒާއެވެ.[154]

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ لِيَصُدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۚ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ
تَكُونُ عَلَيۡهِمۡ حَسۡرَةٗ ثُمَّ يُغۡلَبُونَۗ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحۡشَرُونَ ٣٦

﴿36﴾ ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް އިންކާރުކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާގެ
ރިސާލަތު ދޮގުކުރި ކާފިރުންގެ މުދަލު އެބައިމީހުން ހޭދަކުރަން އުޅެނީ، އެބައިމީހުން ފަދަ
މުޝްރިކުންނަށާއި، މަގުފުރެދިފައިވާ މީހުންނަށެވެ. އެއީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ މަގުން މީސްތަކުން
ދުރުކުރުމަށާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާއި މުއުމިނުން މީސްތަކުން އެއްކިބާކުރުމަށް ޓަކައެވެ.
ފަހެ، އެބައިމީހުން އެ މުދާ އެ ގޮތަށް ހޭދަކުރުމުން ގެއްލިގެން ދާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ! ދެން
އެއަށްފަހު، އެބައިމީހުން އެ ހޭދަކުރި ކަމާމެދު ހިތާމަކުރާނެ ހާލަތު އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް
ހިތާމައަކަށް ބަދަލުވެގެން ދާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި، އެބައިމީހުންގެ މުދަލު
ކާމިޔާބުވެގެން އެ ދިނީ، އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނެތި ބަލިވެ ގެއްލިގެން ވާއާ އެކު،
އެބައިމީހުންނަށް ހުންނާނީ ދުވަސް ވެސް ގެއްލުމާއި ހަލާކެވެ.

154- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ދީނު ނިއްވައިލުމަށާއި، اللهُ ﷻ ގެ މަގު މީސްތަކުންނަށް ބަންދުކުރުމަށް
ކާފިރުންކުރި ހުރިހާ މަސައްކަތަކާއި، ޚަރަދުކުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް ބޭކާރުވެ ނެތި ގޮސް،
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް މުސްލިމުން ގަދަވެގަންނާނެތެވެ. އަދި އާޚިރަތް ދުވަހުން،
އެންމެހައި ކާފިރުވަކުން ޖަހަންނަމައަށް އެއްކުރެއްވި، އެ ތަނާގެ ގެދަރަވަރަ ބަގޮތު
އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާރުއްޖެވެ.155

لِيَمِيزَ ٱللَّهُ ٱلۡخَبِيثَ مِنَ ٱلطَّيِّبِ وَيَجۡعَلَ ٱلۡخَبِيثَ بَعۡضَهُۥ عَلَىٰ بَعۡضٖ فَيَرۡكُمَهُۥ
جَمِيعٗا فَيَجۡعَلَهُۥ فِي جَهَنَّمَۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ﴿٣٧﴾

﴿37﴾ އާޚިރަތު ދުވަހުން، اللهُ ﷻ، އެންމެހައި މީސްތަކުން މަޙްޝަރުކުރައްވާނެތެވެ.
އަދި މުސްލިމުންނާއި ކާފިރުން ވަކިކުރައްވާނެތެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން
ދެކޮޅުކުރަން ޒަބޫދުކުރަން، އެ إِلٰهަށް އިމާންވުމުން އެދޭ މީހުން އެ ކަމުން ދުރުކުރަން، އެ إِلٰهُ ގެ
މަގު އެބައިމީހުންނަށް ބަންދުކުރުމަށް މުދަލު ޚަރަދުކުރާ އުޅުން ކާފިރުން، އެކަކުގެ
މައްޗަކަށް އަނބުރާލައްވައި، އެބައިމީހުންނާއި އެބައިމީހުން އެ ޚަރަދުކުރި ހުރިހާ މުދަލެއް
އެއް ތަނަކަށް ޖަމާކުރައްވައި ދުނިޖަހައްސަވާނެތެވެ. އަދި، އެބައިމީހުންނާއި އެ ތަކެތި
ނަރަކައިގެ ތެރެއަށް ލައްވައި، އެބައިމީހުން ނިކަމެތިކުރެއްވުމަށް ބަލާއެވެ.
ސަލާމަތެއްނެތެވެ. އެބައިމީހުންނަކީ ދުނިޔާއާއި، ތިޖާރަތް ގެއްލުން ވެރިވާ
ބާނަވެގަންނާ ގެއްލުންވެރިވާމީހުން އެފަދަ ބަޔަކީ ހަމަ އެ ކާފިރުންނެވެ.156

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِن يَنتَهُواْ يُغۡفَرۡ لَهُم مَّا قَدۡ سَلَفَ وَإِن يَعُودُواْ فَقَدۡ
مَضَتۡ سُنَّتُ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

155- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
156- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿38﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، الله ﷾ ގެ
އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުނުކުރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރި މުޝްރިކުންނަށް،
އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! އޭ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން، الله ﷾ ގެ
އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، ތިމަން ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ތެދުކޮށް،
ތިމަން ރަސޫލާއާ އަދާވާތްތެރިވުމާއި، އީމާންވި މީހުންނާ ހަނގުރާމަކުރުން
ދޫކޮށްލައިފި ނަމަ، ވޭތުވެދިޔަ ތާނގައި ތިޔަބައިމީހުން ކޮށްފައިވާ ކުށްތަކާއި
ފާފަތައް، الله ﷾ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފުއްސަވައިދެއްވާނެތެވެ. އެހެނީ، އިސްލާމްވުމަކީ
އޭގެ ކުރީގައި ކުރެވިފައިވާ ފާފަތައް ފުހެލެވިގެންދާ ކަމުގައެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައަށް ފަހު، މައްކާގެ މުޝްރިކުން، އިބަ ރަސޫލާއާއި ހަނގުރާމަކުރުމަށް އަލުން އަނބުރައި އެއްވެއްޖެ ނަމަ، އެބައިމީހުންނަށް ވެސް ވެގެން ދާނީ ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުންނަށް ވެގެންދިޔަ ގޮތް ކަން ކަށަވަރެވެ. އެހެނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރިން އުޅުނު އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ވެސް، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރުމުން، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި އުޤޫބާއި ޢަޛާބު އައިސް އެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވެ، އެބައިމީހުންގެ ނިމިދިޔުން، ތިމަން إِلٰهُ އަވަސްކުރައްވި ކަމީ، ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.[157]

وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِۚ فَإِنِ ٱنتَهَوۡاْ فَإِنَّ ٱللَّهَ بِمَا يَعۡمَلُونَ بَصِيرٞ ٣٩

157- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تفْسِيرِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿39﴾ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! އަދި، الله ﷻ ގެ ދީނަށް ވަނުމުގެ މަގު މުސްލިމުންނަށް
ބަންދުކުރުމުގެ ފިތުނައާއި، ކާފިރުކަމާއި ޝިރުކުކުރުން ހުއްޓި، އެ إِلَهُ ގެ އަޅުކަމުގެ ޙައްޤު
ޚާއްޞަވި ކިޔަމަންތެރިވެ، ހުރިހާ އަޅުކަމެއް، އެ إِلَهُ އަށް ޚާލިޞްކޮށްދެވިގެން ދާންދެން،
ތިޔަބައިމީހުން މުޝްރިކުންނާ ހަނގުރާމަކުރާށެވެ! އަދި، الله ﷻ އަށް އީމާންވެ ތިބި
ހުރިހާ އަޅުކަމެއް، މުޝްރިކުންގެ އަނިޔާއިން ސަލާމަތްވެއްޖައުމަށް ދާންދެން ވެސް
ތިޔަބައިމީހުން މުޝްރިކުންނާ ހަނގުރާމަކުރާށެވެ!

ފަހެ، الله ﷻ އާ ޝަރީކުން ހަމަޖެއްސުމާއި ބައިވެރިކުރުން ޝިރުކުކުރުމުން އެ ކާފިރުން ދުރުވެ،
މުސްލިމުންނާ ހަނގުރާމަކުރުން، އިސްލާމް ދީނާދުރު މުސްލިމުން ފިތުނަވެރިކުރުމުން
އެއްކިބާވެ، މިއަދު މުސްލިމުން ފަދައިން، އެ ކާފިރުން ވެސް ހައްދު ދީނަށް ވަދެއްޖެ ނަމަ
ދޫކޮށްލާށެވެ! ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ، ކާފިރުންކުރާ ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް
މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ، އެ ހުރިހާ ކަމަކަށް، މޮޅަށް ބައްލަވައިވޮޑިގެންވާ إِلَهُ އެވެ.
ޝަރީޢަތްތެރިވެ. އެ إِلَهُ އަށް ޖަޒާދޭ ވަންހަނާވެގެންވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުވާނެ އެވެ،
ކުރުވެރިކަމުން އެ ކާފިރުން އެއްކިބާވެ، އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުކުރި ނަމަ،
އެ ކަން ވެސް، އެ إِلَهُ މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[158]

وَإِن تَوَلَّوْاْ فَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ مَوْلَىٰكُمْ ۚ نِعْمَ ٱلْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ ٱلنَّصِيرُ ﴿٤٠﴾

﴿40﴾ އަދި الله ﷻ ގެ އަމުރަށް ކިޔަމަންތެރިނުވުމަށް ޤަބޫލުނުކޮށް، އެ إِلَهُ ނަޞްރުދޭ
މަތިވެރިވާ މުއުމިނުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން މުޝްރިކުންނަށް ގޮވައި ދަޢުވަތުދޭނީ،
ކާފިރުކަން ދޫކޮށް، الله ﷻ އަށް އީމާންވުމަށެވެ، އެ إِلَهُ ނަޞްރުދޭ މަތިވެރިވެގެންވެއެވެ.

158- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެކޮޅުވެރިންވުމާއި، ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމަށެވެ.
ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އެ ގޮތުގައި މުސްލިމުންގެ މެދުން އިޚްތިލާފުވެ، ކާފިރުންނާމެދު
ދުނިޔޭ، ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަނގުރާމަކުރާ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން ބަނގުރަލާ
ދަންނާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ، ކާފިރުންގެ މައްޗަށް މުސްލިމުންނަށް ނަޞްރުދެއްވައި
ފަތަޙަދެއްވައި، މުސްލިމުންނަށް މަދަދުދެއްވާ إِلٰهއެވެ. މުސްލިމުންނަށް
ނަޞްރުދެއްވައި، އެކަލާނގެ ދީނަށް ނަޞްރުދެއްވާ إِلٰهގެ އަޅުތަކުންނަށް
ދީނަށް ތެދުވެރިވާ ބަޔަކަށެވެ! އަދި ކާފިރުންގެ މައްޗަށް، މުސްލިމުންނަށް ނަޞްރުދެއްވައި
ފަތަޙަދެއްވާ إِلٰهގެ މަތިވެރިކަމާއި ކުޅަދާނަކަމާއި ބާރުގަދަކަމެވެ![159]

ފަހެ، الله ﷻ ދެއްވި ވާގިފުޅުން، ހިތްޕުޅާ ޤުރްއާނުގެ ނުވަވަނަ ޖުޒުގެ ކުރު ތަފްސީރު
ތިމާމުވެ އަޅުގަނޑުގެ ގަސްތުކުރި މިންވަރަށް ދިހަ ނިމުނީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ
ދުޢާއަކީ، އަޅުގަނޑުގެ މި ކުޑަކުޑަ ބަދަލު، الله ﷻ ގަބޫލުކުރައްވާށެވެ. އަދި
މި މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ބަދަލު
ގަބޫލުކުރައްވައި، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ދަރަޖަ
މިންވަރުކޮށްދެއްވުމެވެ. އަދި ބޮޑު ވެގެންވާ އެ ނަބިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް
މިންވަރުކޮށްދެއްވުން ވެސް އެދެމެވެ.

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

159- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا غَنِمۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُۥ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ
وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِ إِن كُنتُمۡ ءَامَنتُم بِٱللَّهِ وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَىٰ عَبۡدِنَا يَوۡمَ
ٱلۡفُرۡقَانِ يَوۡمَ ٱلۡتَقَى ٱلۡجَمۡعَانِۗ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾

﴿41﴾ އާ اللهُ ﷻ ގެ އެއްކަލާނގެ ތަކަށް ތެދުވެރިން ގަބޫލުކުރަން، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ
ތަޤުވާވެރިންނާ ދުއްވިންނަށާވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ ވަޒަނީ ބަޔާންވެދޭނަށާ
ހަނދުމަފަރާމުށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސޭހަތް ކުރައްވައި ތާއަތުގެ ފަރުވާތަކުން
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދިރުން އަނގާ ކުރެވޭ ކަލާމް ހަމަކަށަވަރު ބަޔާނެ،
އެ ހަނދުމަފަރާމުގައި ބައިވެރިވާ މުޖާހިދުންނަށް ބަލައި، اللهُ ﷻ ކަނޑައެޅުއްވައިދެއްވާ
ތަކެތި ކަން ތިޔަބައިމީހުން ދަންނާށެވެ! އަދި މުޖާހިދުންނަށް ބަލައި ކަނޑައެޅުމަކީ
ފަސްބައިކުޅަ ހަތަރު ބައި މުޖާހިދުން ފަދަ، ބާކީ އެއް ބައި ބަހާނީ ޖިހާދު ފަސް ބައިން
ކަން ވެސް ތިޔަބައިމީހުން ދަންނާށެވެ! ސަބަބަކީ އެއީ ތަރުތީބު ހުކުމެއް
ބަޔާނި، اللهُ ﷻ އަށާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް ހިއްސާވާނެ ބައެވެ. މިސާލަކަށް،
އެ ބައި ހަމަކަށަވަރު ހުރި މުސްލިމުންގެ އާންމު މަސްލަހަތަށް ބަހާށެވެ.

ދުވަސްބައި ހާއްސަކުރެވިފައި ވެސް، މި އުންމަތުގެ ރަސޫލާގެ ގާތްތިމާގެ ބޭފުޅުންގެ
ތަރިކަތް ހާސިލު ވަންހަނާއި މުއްދަތުގެ ވަންހަނާގެ ބޭފުޅުންނަށް. އެ ބައި، ރަސޫލާގެ
ގާތްތިމާގެ ބޭފުޅުންގެ ތަރިކަތް ހާސިލު ވަންހަނާއި މުއްދަތުގެ ވަންހަނާގެ ބޭފުޅުންނަށް
ހިއްސާކުރެއްވުމަށް، اللهُ ﷻ އެ ކަން އެ ގޮތަށް ސަބަބުންކުރެއްވީ، ޒަކާތައް ސަދަގާއެއްގެ
ގޮތުގައި ލިބޭ މުދަލު ބޭނުންކުރެއްވުން އެ ފަރާތްތަކަށް ހުއްދަނުވާތީއެވެ.
ޔަތީމަށް ބަލާއި، ނިކަމެތިންނަށް ހިއްސާވާނެ ބައެވެ. ހަމަމެއަށް ބަލާއި،
ދަތުރުވެރިންނަށް މިސްކީނުންނަށް ހިއްސާވާނެ ބައެވެ.

ލަޝްކަރަ ބަހަރާ، ދަތުރުކުރާގެ މަތީގައި ވަނީކޮން އަތޮޅުމަތި ހުށީވެ، އަންހެނުގެ ދެކުނަށް
ބޮޑުންނަށްވުރެ ދުރުގައި ހުންނަ ބަޔަކަށްވުރެ ދަށްފަރާތުގައެވެ. އަދި الله ﷻ ގެ އެއްބަސްވުމަކާ ނުލައި
ބައްދަލުވާން ގަސްދުކޮށްފިނަމަ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތަކެއް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް،
ނިޔާކުރެއްވި އަންގަވައި ކަންތަކެއްކަން މުޅިން ތަފާތު، އެ إِلٰهُ ބޭނުންވި
ޙިކުމަތެއްގެ މަތިން، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރު އަދި ނަސީއްބާގެ މަގުކަމަށް، އެ إِلٰهُ ބޮލައިލެއްވި އާދަމުގެކަން
ޔަޤީނުވި މުޅިން ދަންނާށެވެ! ބަދުރުގެ މައިދާނުގައި ޖިހާ މުސްލިމުންގެ ލަޝްކަރާއި،
ކާފިރުންގެ ލަޝްކަރާ ދި ލަޝްކަރު ބައްދަލުކުރެވުނީ، ހަރުގެއި ބޮޑުވި ވަގުތު، އިސްލާމް ދީނަށް
ނަސްރުދެއްވިގެންދާ މަގުބޫލު ދުވަހު، އިސްލާމް ދީނަށާއި މުސްލިމުންނަށް ޝަރަފު
ނަސްރާއި މަދަދެއް، އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނަސްރާއި މަދަދުދެއްވެ. ވީމާ، އެ ކަންކަން ހާމަވުމަށް،
ޙުޖްޖަތް ބަޔާން ކުރުމުގެ ފަހުން މުސްލިމުން ވަނީ ނަމަ، ޝަރުޢާ މުދަލު ބަލާހެ ގޮތް
ބަޔާންކުރައްވައި، ޢިލްމު އިލާހު، އެ ދުވަސް ބޮޑުވެއްޖެ ދާއިމީ ޙަޤީޤަތް ހަނދުމަކަން،
އެ ދާއިމީކަމުގައި ޚާއްޞަކަން ތިމަބައިމީހުން ޙަމަލުކުރުމުގެ ނިޢުމަތުކަމެވެ!

އަދި ދަންނާށެވެ! الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ އިލާހީކުރުމުގެ ބަސްތަކާ ކަމެއް، އެ އިލާހީކުރުމުގެ
ޒާތަކަށް ކުރެވޭ، ބަސްތަކާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް، ކަލާނގެވަންތަ إِلٰهُ އެވެ. އެހެންކަމުން،
އެ إِلٰهُ ކުރެއްވި އެއްވެސް ކަމަކަށް ހުރަސްއެޅުމެއް އެ ކަމެއް ވިދާޅުވި މަޤާމުތަކުވެސް
ހަމަ އެއްވެސް ޙުކުމެއް ނުވެއެވެ.[1]

إِذۡ أَنتُم بِٱلۡعُدۡوَةِ ٱلدُّنۡيَا وَهُم بِٱلۡعُدۡوَةِ ٱلۡقُصۡوَىٰ وَٱلرَّكۡبُ أَسۡفَلَ مِنكُمۡۚ وَلَوۡ
تَوَاعَدتُّمۡ لَٱخۡتَلَفۡتُمۡ فِي ٱلۡمِيعَٰدِ وَلَٰكِن لِّيَقۡضِيَ ٱللَّهُ أَمۡرٗا كَانَ مَفۡعُولٗا لِّيَهۡلِكَ
مَنۡ هَلَكَ عَنۢ بَيِّنَةٖ وَيَحۡيَىٰ مَنۡ حَيَّ عَنۢ بَيِّنَةٖۗ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٢﴾

1– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿42﴾ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ބަދުރުގެ ވާދީގެ މަދީނާއާ ކައިރި ފަރާތުގައި ތިޔަބައިމީހުން
ތިބީއިރު އަދި އެ ވާދީގެ މަދީނާއާ ދުރު ފަރާތުގައި މައްކާގެ މުޝްރިކުން ތިބީއިރު
އަދި އެ މުޝްރިކުންގެ ވިޔަފާރި ގާފިލާގެ މީހުން، ތިޔަބައިމީހުން ތިބި ބިމަށްވުރެން
ތިރީގައި، ރަތްކަނޑުގެ އައްސޭރިފަށުގައި އޮތް މަގަކުން މައްކާއަށް ދަތުރުކުރަމުން
ދިޔައިރު، ކަންތައް ހިނގައިދިޔަ ގޮތް ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރާށެވެ!

އެ ވަގުތު، ކާފިރުންގެ ވިޔަފާރި ގާފިލާގެ މީހުން ތިބީ ތިޔަބައިމީހުންނާ ގާތްގަޑަކަށް
ތިން މޭލެއްހައި ދުރުމިނުގައެވެ. އަދި ތިޔަ މުސްލިމުންނާއި، އެ ކާފިރުންނާއި،
ދެބައިމީހުން، އެއްބަޔަކު ބަޔަކާ ހަނގުރާމަކުރުމަށް ވަޢުދުވީނަމަ،
ދެ ފަރާތުން ބައްދަލުވާނޭ ތަނަކާއި ވަގުތެއް، ތިޔަ ދެ ފަރާތުން ކަނޑައެޅި
ނަމަވެސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތުގައި ދެބަސްވުން އުފެދި، ތިޔަ ދެ ފަރާތުން ވެސް،
އެ ވަޢުދުކުރި ގޮތާ ހިނގާފައިނުވެއެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގީ، ކާފިރުންގެ އަތުގައިހުރި
ހަތިޔާރާއި، ސަވާރީއާއި، އެބައިމީހުންގެ ލަޝްކަރުގައި ހިމެނޭ މީހުންގެ ޢަދަދު
ގިނަކަން ފެނުމުން، ތިޔަ މުސްލިމުންގެ ގޮތުގައި ދެބަސްވުން އުފެދި، ތިޔަބައިމީހުން،
އެ ވަޢުދާ ޚިލާފުވުމުންނެވެ.

އަދި ކާފިރުން ވެސް، اللهُ ގެ ރަސޫލާއާ ހަނގުރާމަކުރުމަށް ބިރުގަނެ، އެބައިމީހުންގެ
ގޮތުގައި، ދެބަސްވުން އުފެދި، އެބައިމީހުން ވެސް އެ ވަޢުދާ ޚިލާފުވުމުންނެވެ.
އެހެންކަމުން، ތިޔަ ދެ ފަރާތުން އެއްވެސް ފަރާތަކުން، ހަނގުރާމަކުރުމާމެދު
ވަކި ގޮތެއް ނުނިންމައި ތިއްބައި، ބަދުރުގެ މައިދާނުގައި މުސްލިމުންގެ ލަޝްކަރާއި
ކާފިރުންގެ ލަޝްކަރު ބައްދަލުވީއެވެ، ބަދުރު ހަނގުރާމަ ހިނގީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ނިޔާކުރައްވައި
ނިންމަވައިފައި އޮތް ކަމެއް، އެ ނިޔާކުރެއްވުމަށް ހިނގައި ނިމިދިޔުމަށް ޓަކައެވެ.

ސަބަބުންނެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް ނިމިގެން ދިޔައީ، ﷲ ﷻ ގެ ހަދުރުކުރެވިކަން ކިޔަމަންތެރިވާ މުއުމިނުންނަށް ނަޞްރާއި ފަތަހަ ދެއްވުމަށެވެ. އަދި ކާފިރުންގެ ތެރެއިން ބައެއް މީހުން ޤަތުލުވެ، އަނެއްބައި މީހުން އަސީރުންގެ ގޮތުގައި ހައްޔަރުވެ، އަނެއްބައި މީހުން ނިކަމެތިކުރައްވައި ބަލިކަށިކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ބަދުރުގެ މައިދާނުގައި ދެ ފަރާތު ބައްދަލުވި ހިނދު، މުސްލިމުންގެ އަތްގައިހުރި ހަތިޔާރާއި ސަވާރީގެ ޢަދަދު މަދުކަމުގައި ވިޔަސް، ކާފިރުންގެ ތެރެއިން ހަލާކުވެދިޔަ ބަޔަކު ހަލާކުވެދިޔައީ، ﷲ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް، ދަލީލުކުރަނިވި ސާފު ހެކިތަކާއި، ޙުއްޖަތްތަކެއް ތާއީދުކުރައްވައި ދެއްކެވުމަށް ޓަކައެވެ.

އަދި ބަދުރުގެ މައިދާނުގައި މަރުނުވެ ސަލާމަތްވި ކާފިރުން މަރުން ސަލާމަތްވީ ވެސް، ﷲ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރަނިވި ސާފު ހެކިތަކާއި، ޙުއްޖަތްތަކެއް ތާއީދުކުރައްވައި ދެއްކެވުމަށް ޓަކައި ވެސް ދެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ އީ، އެ ދެބައިމީހުން ވެސް އަދި އެ ނޫން މީހުން ވެސް ދައްކާ ހުރިހާ ވާހަކައެއް އަޑު އައްސަވައި ވޮޑިގެންވާ، އެބައިމީހުންގެ ހިތްގައި ފޮރުވިފައިވާ ނިޔަތްތަކުން، މުޅިން ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهُ ކަން ކަށަވަރެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ އަށް ޓަކައި ވަންހަނާވެގެންވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުވެއެވެ، ދުނިޔޭގައި އުޑުންގައި މިސްކާލުން ކުޑަ ބަރުދަނުގެ އެއްޗަކަށް ޒައްރާ ނުވަތަ ސަހާ، ޒިރާމް ގަދިރުނާ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.[2]

2- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާށެވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، މަލާއިކަތުންގެ ކަސްވާކަރުއް ބައިބައަން
ޗުންނެވުމި، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކަކުވަންތަކަމާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ކަރަކާތްތެރިވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް
ދަލީލުކަމަށްވި ސާބިތު ހުއްޖަތް، އެ ހަނގުރާމައިގައި ބައިވެރިވި އެންމެންނަށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްކެވިއެވެ.

إِذۡ يُرِيكَهُمُ ٱللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلٗاۖ وَلَوۡ أَرَىٰكَهُمۡ كَثِيرٗا لَّفَشِلۡتُمۡ وَلَتَنَٰزَعۡتُمۡ فِي ٱلۡأَمۡرِ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ سَلَّمَۚ إِنَّهُۥ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٤٣

﴿43﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާއަށް، اللهُ ﷻ ދެއްކެވި ހުވަފެނުގައި،
ކާފިރުންގެ ލަޝްކަރުގެ އަދަދު މަދުކަމުގައި ދެއްކެވުމުން، އެ ހުވަފެނުގެ ޚަބަރު
މުއުމިނުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ދެއްކެވި ވަގުތު ކަންތައް ހިނގައިދިޔަ ގޮތް، އިބަ ރަސޫލާ
ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާށެވެ! އެ ހިނދު ކާފިރުންނާއި ހަނގުރާމަކުރުމުގެ މައްޗަށް،
މުއުމިނުންގެ ހިތްތައް ފަސްބައި، އެބައިމީހުންނަށް ހިތްވަރުލިބޭނޭ ގޮތް، އެ إِلٰهُ
މިންވަރުކުރެއްވީއެވެ.

އަދި އެ ހުވަފެނުގައި، ކާފިރުންގެ އަދަދު ގިނަކަމުގައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްކެވި ނަމަ، އިބަ ރަސޫލާގެ އަސްހާބުންގެ ހިތްވަރުކުޑަވެ ދުރަވެ، ކާފިރުންނާ
ބައްދަލުވެ، ހަނގުރާމަކުރުމަށްވުރެ ދުރަށްވެ، އިބަ ރަސޫލާގެ އަސްހާބުންގެ މެދުގައި
ޚިލާފުތަކެއް އުފެދިގެން ކަން ކަރަވެރެވެ. ނަމަވެސް، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ބަލިވެ،
ނާކާމިޔާބުވުމުން މުއުމިނުން ސަލާމަތްކުރައްވައި، އެ ކަމުގެ ނުބައި ނަތީޖާތަކުން،
اللهُ ﷻ މުއުމިނުން މިންޖުކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އީ، ސިއްރުތަކުންގެ
ހިތްތަކުގައި ފޮރުވިފައިވާ އެންމެހައި ކަންތައްތަކާއި، އެބައިމީހުންގެ ޖަޒުބާތައް،
އެބައިމީހުން އޮޅު ކަންތައްތަކާއި، ފާޅު ކަންތައްތައް، މޮޅުން ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهُ އެވެ.[3]

3- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَإِذۡ يُرِيكُمُوهُمۡ إِذِ ٱلۡتَقَيۡتُمۡ فِيٓ أَعۡيُنِكُمۡ قَلِيلٗا وَيُقَلِّلُكُمۡ فِيٓ أَعۡيُنِهِمۡ لِيَقۡضِيَ
ٱللَّهُ أَمۡرٗا كَانَ مَفۡعُولٗاۗ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرۡجَعُ ٱلۡأُمُورُ ٤٤

﴿44﴾ އޭ ﷲ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! ބަދުރުގެ ހަނގުރާމައިގައި ކާފިރުންގެ ލަޝްކަރާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ ލަޝްކަރު ބައްދަލުވި ވަގުތު ކަންތައް ހިނގައިދިޔަ ގޮތް ވެސް ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރާށެވެ! ޝަރަހަކޮށްލަމެވެ. ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢަދުއްވުންގެ ލަޝްކަރު ކުރިމަތިވި ހިނދު، އެބައިމީހުންނީ އަދަދު މަދު ބައެއްގެ ގޮތުގައި، ތިމަން ﷲ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ލޯތަކަށް ދައްކަވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް މަދުމަދުކޮށްދެއްކެވީމެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހެއްދެވީ، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްވަރުގަދަވެ، ކާފިރުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމުގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ހިތްވަރުދެއްވުމަށެވެ.

އަދި ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، ތިޔަބައިމީހުންނީ އަދަދު މަދު ނިކަމެތި ބައެއްގެ ގޮތުގައި ކާފިރުންގެ ލޯތަކަށް ދައްކަވައި، ތިމަން إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންނަށް މަދުމަދުކޮށްދެއްކެވީމެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމަށް ބަލައި، ގޮވަން މައްޗާށްވުމަކީ ކަންނުވާނެ ބޮޑުކަމެއް ކަމުގައި އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ވެއްދެވުމައި، ކަސްކަޢަން މައްޗާށުމާތާ ނުވަތައި ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަނގުރާމައިން ނުކުތުމަން އެބައިމީހުންނަށް ހިތްވަރުދެއްވުމަށެވެ. ﷲ ﷻ އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ހިނގުމަށްކުރެއްވި، އެ إِلٰهُ ނިޔާކުރައްވައިފައިވާ ކަމެއް، އެ ނިޔާކުރެއްވި ގޮތަށް ހިނގައި ނިމިގެން ދިއުމަށް ބަލައެވެ. އަދި، ކާފިރުންގެ ބަޔަށް ދެރަކުރެއްވުމައި އެބައިމީހުން ނިކަމެތިކުރެއްވުމަށް ބަލައި ވެސް މެއެވެ.

އަދި މުސްލިމުންނަށް ނަސްރުދެއްވައި ގަދަކަން ދެއްވާނީ ކަލާނގެ، ތިމަން އިލާހު
ކުރައްވައިފައިވާ ވަޢުދު ބަސްފުޅުގެ ތެދުކަން ޘާބިތުކުރައްވައި، ތިމަން އިލާހުގެ ކަލިމަތުފުޅު
މަތިވެރިކުރައްވައި، އެ ކަން އެނގުރައި މުސްލިމުންނަށް ދެއްކެވުމަށް ބަޔަކު ވެސް
ވެއެވެ. އަދި ހުރިހާ ކަމެއްގެ އަނބުރާދިޔުން ވަނީ ހަމައެކަނި، الله ﷻ ގެ
ޙަޟްރަތަށެވެ. ވީމާ، އެންމެހައި މީސްތަކުން، އެ އިލާހުގެ ޙަޟްރަތަށް އަނބުރާ
ދިޔުމެން، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުން ކުރި ޢަމަލުތަކަށް، އެ ދިނުމީ ބަދަލު ދެއްވާނެ ބަރަކާތް،
ކަންތައް ހިނގައިދާ ގޮތް ވެސް، އެ އިލާހު ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.[4]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا لَقِيتُمۡ فِئَةٗ فَٱثۡبُتُواْ وَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرٗا لَّعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ﴿٤٥﴾

{45} އޭ الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކަން ގަބޫލުކުރި، އަދި އިލާހުގެ ރަސޫލާއާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަނގުރާމަކުރަން ތައްޔާރުވެގެން ތިބި
ކާފިރުންގެ ހަނގުރާމަވެރި ބައަކާ ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ތިޔަބައިމީހުން
ބައްދަލުވެއްޖެ ނަމަ، ޘާބިތުން ހިތްވަރާ އެކު ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ތިޔަބައިމީހުން
ޘާބިތުވެތިބޭހުށިކަށެވެ!

އަދި އެބައިމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި، ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ބާރު ނިކަމެތި ޖެހުނު
ބައެއް ކަމުގައި ނުދައްކާހުށިކަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ނަސީބުވެރިވުމަށް ދުޢާކުރައްވައި،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ބިރުގަނެވުމުން ބަލިކަށިވެއްޖެން އަދި، ދަތިކަމާއި ނިކަމެތިކަމާ އެކު،
ގިނަގިނައިން ދުޢާކޮށް، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ދަންނަވައި، އެ އިލާހު ރަޙްމަތްކުރެއްވުމަށް
ތިޔަބައިމީހުން ދުޢާކުރާހުށިކަށެވެ!

4- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދެއި، އަދުއްވުންގެ މަކަރު ތިޔަބައިމީހުން ގެއްލުވާ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުދެއްވުމަށް،
ދެ ދުނިޔޭގައި ވެސް ކާމިޔާބުވުމަށް ޓަކައެވެ.[5]

وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَنَـٰزَعُوا۟ فَتَفْشَلُوا۟ وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۖ وَٱصْبِرُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ
مَعَ ٱلصَّـٰبِرِينَ ﴿٤٦﴾

﴿46﴾ އޭ اللهُ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ތަބާވެ ކަލޭމެން، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާގެ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ! ޚިލާފުގައި ކަމެއްގައި އަދި ޚިލާފުގައި ޝަރީޢަތްގައިވެސް،
اللهُ ﷻ އާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް ތިޔަބައިމީހުން ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ! އަދި ދެބަސްވެ
އަރާރުންވާނޭޖެހޭ ފަދަ ހިލާފުވުމަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ދުރުގައި އެކުދިރުންނަކާށެވެ!
އެހެނީ، އެ ފަދަ ހިލާފުވުމަށް އެކުދިރުއްޖޭ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ބަލިކަށިވެ،
ފިނިވެ، ނިކަމެތިވެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބާރު ނެތިގެން ހިނގައިދާނެތެވެ.

އަދި ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި އަދުއްވުންނާ ބައްދަލުވާއިރު ތިޔަބައިމީހުން
ކެތްތެރިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ ގެ ނަސްރުދާއި ތާއީދު އެބަ، އެ إِلٰهُ ވާގިދެއްވަނީ
ކެތްތެރީންނާ އެކުގައެވެ. އަދި އެއްވެސް ބާރެއްގައި، ކެތްތެރިން ނިކަމެތިނުކުރައްވައި،
اللهُ ﷻ އެބައިމީހުން ދޫކޮށް ނުލައްވާނެތެވެ.[6]

وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ خَرَجُوا۟ مِن دِيَـٰرِهِم بَطَرًا وَرِئَآءَ ٱلنَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ
وَٱللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

﴿47﴾ އޭ اللهُ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ތަބާވެ ކަލޭމެން، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާގެ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭވެ!

5- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

6- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ބޮޑާކަމާއި ކިބުރުވެރިކަމާ އެކު، މީސްތަކުންނަށް ޝަންދެއްކުމުގެ ގޮތުން
އެބައިމީހުންގެ ގަރުން ނުކުމެ، ތިޔަ މުސްލިމުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމަށާއި،
الله ﷻ ގެ ދީނަށް ވަންނުމުގެ މަގު މީސްތަކުންނަށް މަނާކުރުމަށް ޓަކައި، މައްކާއިން
އައިސް ތިބި ކާފިރުން ފަދައިން ތިޔަބައިމީހުން ނުވާށެވެ! ޝައްކެއްނެތެވެ. الله ﷻ ގެ
ކަރަކުޢަރުވަންތަކާއި، އެ إلٰهُގެ ތަނަވަސް ޢިލްމުގެ، އެބައިމީހުންކުރާ ހުރިހާ
ކަމެއް، ވަށައިލައިގެން ވުމާ އެކު، އެބައިމީހުންކުރާ އެއްވެސް ކަމެއް، އެ إلٰهަށް
ފޮރުވި ވަންހަނާވެގެނެއް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުންގެ ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ
ސަޒާ، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.[7]

ތަންނާށެވެ! މުސްލިމުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމަށާއި، الله ﷻ ގެ ދީނަށް ވަންނުމުގެ މަގު
މީސްތަކުންނަށް މަނާކުރާން ބަންދުކުރުމަށް މައްކާއިން ނުކުމެ، ބޮޑުވެގެން މައިދާނަށްއައި
މުސްލިމުންނާ ހަނގުރާމަކުރި މައްކާގެ މުޝްރިކުން ފަދައިން ނުވުމަށް، މި އާޔަތުގައި
މުސްލިމުންނަށް އަމުރުކުރައްވައި ވެއެވެ.

وَإِذۡ زَيَّنَ لَهُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ أَعۡمَٰلَهُمۡ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمُ ٱلۡيَوۡمَ مِنَ ٱلنَّاسِ وَإِنِّي
جَارٞ لَّكُمۡۖ فَلَمَّا تَرَآءَتِ ٱلۡفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيۡهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيٓءٞ
مِّنكُمۡ إِنِّيٓ أَرَىٰ مَا لَا تَرَوۡنَ إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَۚ وَٱللَّهُ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ﴿٤٨﴾

﴿48﴾ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! الله ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ނިޢުމަތްތައް
ތިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަކުރާށެވެ! އެ ނިޢުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން އެއް ނިޢުމަތަކީ،
ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު މިހަ މުސްލިމުންނަށް ނަސްރުދެއްވުމަށް ޓަކައި،
މަލާއިކަތުންގެ ލަޝްކަރެއް ފޮނުއްވުމެވެ.

7– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެ ދުވަހު، އެ މަލާއިކަތުންގެ ލަޝްކަރު ފައިބައިވަޑައިގެންނެވި ހިނދު، ޝައިޠާނާގެ ވަސްވާސްތަކީ، މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ލަޝްކަރުގައި ހުރުމުން، މުސްލިމުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރުމުގެ މައްޗަށް، އެ މުޝްރިކުންނަށް ހިތްވަރުދީ، ވަސްވާސްދީ، މުސްލިމުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމަކީ [illegible] ކަމެއް ކަމުގައި ދައްކައި، އެބައިމީހުންގެ ގޮތުގައި އަންނަނިވި ފަދައިން [illegible]. “ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެންނަކީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ [illegible] މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެހީތެރިވެ ނަސްރުދެއްވާން ވިދާޅުވިއެވެ. ވީމާ، ފަހަރު ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ގަދަވެގަނެވޭނެ ހަމަ އެކަކު ނުވެއެވެ.“

ނަމަވެސް، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ދެ ލަޝްކަރު ބައްދަލުވެ ސަފުތައް ހުރުކުރުވައިލި ވަގުތު، މުސްލިމުންނާ އެކު މަލާއިކަތުން ތިއްބެވިއަސް ޝައިޠާނާއަށް ފެނުމުން، ދެ ފަރާތް ކަމަށް ފެނި، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުން ފުރަގަސްދީ، އެ ޝައިޠާނާ ފިލައިދިޔައީއެވެ. އަދި [illegible] ޝައިޠާނާ އެ މުޝްރިކުންނަށް ދޮކާދިނީއެވެ.

“ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން އަހުރެން ބަރީއަވެގެންނެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް [illegible] ނުފެންނަ ކަންތައްތައް، ހަމަ [illegible] އަހުރެންނަށް އެބަ ފެނެއެވެ. އޭރު، މުއުމިނުންނަށް ނަސްރުދެއްވުމަށް މަލާއިކަތުން ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ތަނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ [illegible] އަހުރެން [illegible] ނަމަ، اللهُ ﷻ އަހުރެން ހަލާކުކުރައްވައިފާނޭ ކަމާމެދު، އެ إِلٰهُ ދެކެ އަހުރެން ބިރުގަންނަމެވެ.“ މި ފަދައިން ބުނެ، މުޝްރިކުންނަށްޓަކައި ވަޢުދު އުވައިލައި، އެބައިމީހުން [illegible]، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން ބަރީއަވެ، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުން ޝައިޠާނާ ދުވެފިލީއެވެ.

އަދި، الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهއަށް އެކަނި ނިކަމެތިކަންވެރިވުމަށް ޓަކައި، އިޚްލާޞްތެރި ގޮތުގައި ތަވައްކަލްކުރުން ތަވައްކަލްކުރާ ކަލާނގެ ދިރިހުރުމަށް އޫޤޫބާތާއި ބަރާބަރުކުރުމުގެ ގަދަފަދަވަންތަ إِلٰهއެވެ.[8]

إِذۡ يَقُولُ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ وَٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ غَرَّ هَٰٓؤُلَآءِ دِينُهُمۡۗ وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٞ ﴿٤٩﴾

﴿49﴾ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! އީމާންކަން ބަލިކަށިވުމުގެ ސަބަބުން، އެ ބައެއްގެ ހިތުގައި ޝައްކާއި ވަހުމު އުފެދިފައިވާ މީހުންނާއި، އެ ބައެއްގެ ހިތުގައި ނިފާޤުކަމުގެ ނުބައިކަމުގެ ބަލި އަރައިގެންފައިވާ މީހުން، އަންނަނިވި ފަދައިން ބުނި ހިނދު، ކަންތައްތައް ހިނގައިދިޔަ ގޮތް މިއަދުބައިމީހުން ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! އެ ހިނދު، މުސްލިމުންގެ ތެދުގައި މިތިބި މުނާފިޤުން ބަލިކަށި މީހުންނާއި މުނާފިޤުން ބުނެވެ. "މުސްލިމުންގެ އަދަދާއި، ހަތިޔާރު ކުޑަކަމުގެ ދިނަވެގެން، މުސްލިމުންގެ އަދަދާއި، ހަތިޔާރު ކުޑަކަމުގައި މަދު ކަމުގައި ވިޔަސް، އަދުއްވުންގެ މައްޗަށް، މުސްލިމުންނަކީ ނަސްރު ލިބޭނެ ކަމަށް ވަޢުދުވެފައި ވާތީ، މުސްލިމުން ގެއްލުމަށް އެބައިމީހުންނަށް ކަމިދާނެއެވެ."

އެހެނީ، އެ ބައިމީހުންގެ އީމާންކަން ބަލިކަށި މީހުންނާއި މުނާފިޤުންގެ ނަޒަރުގައި މުސްލިމުން އެ ފަދަ، އެބައިމީހުން ހަމަހިމެނޭނީ ހަނގުރާމައަކަށް ނުކުމެ، ނުހަނު އަދަދު ގިނަ ދަރުމަވަންތަ ކާފިރުންނާ ޖެހުމުގެ ސަބަބުން، ނިކަމެތިކަމުގައި މަރުވުމަށް ޖެހިދާނެތީއެވެ.

8- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ސަލާމްކުރެއްވިއެވެ. އެ ދުވަހު ވާހަކަތައް އެބައިމީހުން ދައްކައި އުޅުނީ، ބަހެއް ގޮތުގައި، ﷲ ﷻއަށް ވަކީލުކުރާ ތެދުވެރި މުއުމިނުންނަށް ނަޞްރުދެއްވައި ތަމްކީނުދެއްވާނެ ކަމަށް، އެ إِلٰهُ ކުރައްވަވަނީ ވަރުގަދަ ވަރުގަދަކަން، އެ إِلٰهُ ގުދުރަތްތެރިވާ ކަމުގައި، އެ إِلٰهُ ކުރައްވާ އެއްވެސް ވަރުގަދަކަމެއް، އެ إِلٰهُ ޒިކުރުކުރައްވާ ނުކުރާނެ ކަން، އެބައިމީހުންނަން އެއްޗެހިކަން ފެނަ ނޫނީވާނެއެވެ. ދަރި ހަމަކަނަމަވެސް، ﷲ ﷻއަށް، ގަދަދަދުވަސްކަ ޙިކުމަތްތެރި إِلٰهއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ إِلٰهُ ކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމެއް ހުރިހާއެއްގައި އެ ކަމެއް ޙިކުމަތާ މަގުކުރާނޫ ހަމަ އެއްވެސް ދުވަހެއް ނުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަނަމަވެސް، ﷲ ﷻއަށް، އެންމެހައި ކަންތައް ތަކުރީރުކުރައްވާއިރު، ޝަރުޢުކުރައްވާއިރު، ހުކުމްކުރައްވާއިރު، ޙިކުމަތްތެރި إِلٰهއެވެ.[9]

وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذْ يَتَوَفَّى ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَـٰرَهُمْ وَذُوقُوا۟ عَذَابَ ٱلْحَرِيقِ ﴿٥٠﴾

﴿50﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މަރުވެއްޖެވާ މަލާއިކަތުން ވަޔާއިގެން، ކާފިރުންގެ ފުރާނަތައް ނަގަން ހަރުކަށިކަމާ އެކު، އެބައިމީހުންގެ ހަނިމަތުން ތަޅާފައި ނުރައްވާނަން، އަދި ރަސޫލާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނަމަ، އެ ކަލޭގެފާނު ބޭނުންކުރާ، ބިރުވެރިކަމެއް، ނުރައްކާތެރިކަން، އަދި ރަސޫލާއަށް އެނިގިވަޑައިގަތީސް. އަދި އެ މަލާއިކަތުން އެބައިމީހުންނާ ކިޔަމަނިކުރުމަކީ އެބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް ހިފުމާ ހިނދު، އެބައިމީހުންގެ ފުރޮޅުމަކީ ޢަޛާބުގެ ތަންކޮޅެވެ. އަދި އެ މަލާއިކަތުން އަލުން ބުނާނެތެވެ، ކާފިރުންގެ ފުރާނަތައް އެބައިމީހުންގެ ހަށިތަކާ ވަކިކުރަން ގަދަކަމުން ނަގައެވެ.

9- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ވަގުތު އެ ކާފިރުންގެ ބުރިކަށިތަކުގައި ތަޅުއްވައި، އެބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް ދަންމަވައި ނެރުއްވަމުން، އެ މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވާނެތެވެ. "އަނދައަނދައިގެންދި އަލިފާނުގެ އަޒާބުގެ ރަހަ ތިޔަބައިމީހުން ލިބިގަންނާށެވެ!"[10]

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتۡ أَيۡدِيكُمۡ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَيۡسَ بِظَلَّٰمٖ لِّلۡعَبِيدِ ٥١

(51) އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔޭދުވުކޮށްކަރި ކާ ހިނދު، އެ ފަދަ ހުކުމަކީ އަދި އެހެއިމު ނިކަމެތި ގޯތިކަން ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަނދާކުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް، އެ މަލާއިކަތުން ނެރުއްވާނީ، ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ނުބައި ޢަމަލުތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި ކަށަވަރުގައި އާޚިރަތުގައި، އަނދައަނދައިގެންދި އަލިފާނުގެ އަޒާބުގެ ރަހަ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނީ ވެސް، ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ނުބައި ޢަމަލުތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سبحانه وتعالى އެއްވެސް ބާޣީއެއްގައި، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މީހަކަށް، އަނިޔާވެރިވެވޭ ގޮތެއް إِلٰهަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި ކިޔާއްތަ! އެ إِلٰهީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުންގެ ގޮތުގައި، ޙަކަމު އިންޞާފުން ޙުކުމްކުރައްވާ إِلٰهެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهُ ގެ ނަންފުޅު އިސްމުލްޙުސްނާގެ ތެރޭގައި الْعَدْلُ މި އިސްމުލްޙުސްނާ، الْحَكَمُ މި އިސްމުލްޙުސްނާ ހިމެނެއެވެ.[11]

كَدَأۡبِ ءَالِ فِرۡعَوۡنَ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡۚ كَفَرُواْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ فَأَخَذَهُمُ ٱللَّهُ بِذُنُوبِهِمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِيّٞ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ٥٢

10- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

11- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿52﴾ ޝައްކެއްނެތެވެ. މިބަ ރަސޫލާގެ ދޮގުކުރާ ކާފިރުންގެ ގޮތަކީ ވެސް،
އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ ތެރެއިން، ﷲ ﷻ އަށް ކުފުރުވުމުގައި ހައްދުފަހަނައަޅައިދިޔަ
ފިރުޢައުނުންނާއި އޭނާގެ ޤައުމުގެ ކާފިރުންގެ އެބައިމީހުންނާއި، ކުރިން ވޭތުވެދިޔަ
އުންމަތްތަކުގައި އުޅުނު ކާފިރުންގެ ގޮތެވެ. މިބަ ރަސޫލާގެ ދޮގުކުރާ ކާފިރުންގެ
ބަދަލުކަމަށް އެ ކުރި ހަމަ ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުންގެ ބަދަލުކަމަށް ވެސް
ދިނު ގޮތަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހުން ކާނު ބަދަލު ވެސް، އެ ބަދަލަށް ޖަހައި،
ﷲ ﷻ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތައް ދޮގުކޮށް، ކާފިރުވެގެން އަރައިގަތެވެ. ދެން، އެ ކަމުގެ
ސަބަބުން، ގަދަފަދަވެގެންވާ ހިއްޕެވުމަކުން، ﷲ ﷻ އެބައިމީހުން ހިއްޕެވިއެވެ.

ޝައްކެއްނެތެވެ. އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުންނާމެދު، ﷲ ﷻ ކަންތައްކުރެއްވި
ފަދައިން، މިބަ ރަސޫލާގެ ދޮގުކުރާ ކާފިރުން، ﷲ ﷻ އަށް އުޅުނީ ނުކިޔަމަންތެރިވާ
ކާފިރުންނާމެދު ވެސް ކަންތައް ކުރެއްވުމަށް، އެ إلٰهُ ކުރަށްވަންވާނެއެވެ.
އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ އީ، ގަދަފަދަކަމާއި ބާރުވަންތަކަމުގެ ވެރި إلٰهُ އެވެ.
އަދި، އެ إلٰهُ އަށް އުޅުނީ ނުކިޔަމަންތެރިވުމަށް ފަހު، އިންޒާރުދެއްވައި ގޮވާލެއްވި
ތައުބާވަން ތައުބާނުވުމާ ކޮށް މީހަކަށް ވެސް ޢުޤޫބާތާއި ޢަޛާބު ދެއްވުމުގައި،
ގަދަފަދަވަންތަ إلٰهُ އެވެ.[12]

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ لَمۡ يَكُ مُغَيِّرٗا نِّعۡمَةً أَنۡعَمَهَا عَلَىٰ قَوۡمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنفُسِهِمۡ وَأَنَّ
ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٞ ٥٣

﴿53﴾ އެ ކާފިރުންނަށް ގަދަފަދަ ޢުޤޫބާތައި ބަރައްދުވެ، ގަދަފަދަވެގެންވާ
ހިއްޕެވުމަކުން، ﷲ ﷻ އެބައިމީހުން ހިއްޕެވިއެވެ.

12- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެއީ، އެ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލުވަންތަކަން، ތުދާކަން، ޤަބޫލުކަން، އެބައިމީހުންނަށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުވެރިވުމުގެ ބަދަލުގައި، الله ﷻ އަށް ކާފިރުވެ،
އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކުރުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ.
ބަޔަކު މީހުން ހެޔޮ ގޮތުގައި ތިބުމަށް ފަހު ނުބައި ގޮތަށް ބަދަލުވެ، އެބައިމީހުން
އަމިއްލައަށް އެބައިމީހުންގެ އެ ރަނގަޅު ޙާލަތު ނުބައި ޙާލަތަކަށް ބަދަލުކޮށްލުމުން
ދާންދެން، الله ﷻ، އެ ބަޔަކަށް ދެއްވި ނިޢުމަތެއް ގެންދަވައި، އެބައިމީހުންގެ
ރަނގަޅު ޙާލަތު ނުބައި ޙާލަތަކަށް ބަދަލުކުރައްވަތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
الله ﷻ އީ، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން ދައްކާ ހުރިހާ ވާހަކަތައް، މޮޅަށް
އައްސަވައިވޮޑިގެންވާ އަދި އެބައިމީހުންގެ ޙާލަތުތަކާއި ތެރެއިން
ޢުޤޫބާތް ޙައްޤުވާ ބަޔަކީ ކޮބައިކަން، މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ.[13]

ދަންނާށެވެ! އެއްވެސް ޤައުމެއް ހަލާކުކުރައްވުމުގައި، الله ﷻ ގެ ސުންނަތަކީ،
އެ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލުވަންތަކަން އެބައިމީހުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވައި، އެބައިމީހުންނަށް
ތެދުވެރިކަމާއި ގޮވައިލައްވާން ރަސޫލުން ފޮނުއްވައި، އެ إِلٰهُ ގެ ޙައްޤު ދީން އެ ބަޔަކާ
ހަމައަށް ފޮނުއްވުމެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، އެ إِلٰهَއަށް އިޖާބަނުވެ، އެ إِلٰهُ އެ ދެއްވި
ނިޢުމަތް ޝުކުރުކުރުމުގެ ދަމަހައްޓުމުގެ ބަދަލުގައި، އެ إِلٰهަށް އުރި، ކާފިރުވެ،
ޢުޤޫބާތައި ހަލާކަށް ބަދަލުކުރައްވާނެވެ.[14]

كَدَأْبِ ءَالِ فِرْعَوْنَ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَٰهُم بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَآ ءَالَ فِرْعَوْنَ ۚ وَكُلٌّ كَانُوا۟ ظَٰلِمِينَ ﴿٥٤﴾

13- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

14- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿54﴾ ނަބިއްޔާއަށް މުޝްރިކުން ހިންގުނު ކަންކަމަކީ މުޝްރިކުން ގެންނެވި ޙިސާބުން ކާފިރުން،
އިންކާރުކުރުމުން، އެ މުޝްރިކުންގެ ދަރުވަރު ޤައުމުފުރިހަމަ ކާފިރުން ފިޔަވައި މުޝްރިކުން، مُوسَى عليه السلام
ގެންނެވި ޙިސާބުން ކާފިރުން، އިންކާރުކުރުމުން ކާފިރުވި ފިރުޢައުނާއި ޤައުމަށް
މިހުންނަނީ، އެބައިމީހުންގެ ކުރިން ފިރުޢައުނު އިންކާރުކުރެއްވި ކާފިރުންގެ މިސާލެވެ.
އެހެން، އެ ހުރިހާ ކާފިރުންނަށް ފަހު، އެބައިމީހުންގެ ގޮތަށް، އެބައިމީހުންގެ
ފަރި ރَبُّ ޖެހުމުގެ މުޝްރިކުންގެ ޙިސާބުން ކާފިރުން، އެބައިމީހުންނަށް ބަލައި، އެ إِلٰهُ
ބަލައިދެއްވި އަދަބުތަކަށް ކާފިރުވި މީހުންނެވެ.

ވީމާ، އެބައިމީހުންގެ ކުށްތަކާހުރެ ކުރުވިހިގައި، އޮޑުދޫޅިމަސްކިޔާއި،
އެބައިމީހުން ކުރަ ފާފައިގެ ސަބަބުން، ދިޔަނު إِلٰهُ އެ ޢަޒާބަށް ހަލާކުކުރެއްވި
ނުބައިކުރެއްވިއެވެ. އަދި ފިރުޢައުނާއި ޤައުމު ޖެހުމުގެ ކާފިރުން ކަނޑަށް
ޣަރަޤުކުރެއްވި، ދިޔަނު إِلٰهُ އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރެއްވިއެވެ. އަދި މިބައިމީހުން ކަންތައް
ޖެހުމުގެ ކާފިރުންގެ ދިނީ، اللهُ سبحانه وتعالى ދަރި އުޅުނީ ކާފިރުވެ، ކުރިމަތިގައި މަޤާމުގައި
އޮތިރުވެވުނުވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ބައިމީހުންވެ، އަނިޔާވެރިން ކަމުގައެވެ.[15]

ދަންނާށެވެ! އިސްލާމީ ދީނުގެ ކާފިރުންނާ އެބައިމީހުންގެ ގޮތުން، اللهُ سبحانه وتعالى
ޙަޟްރަތުގެ މުޝްރިކުންގެ މުޝްރިކުން ކާފިރުން، އެ إِلٰهُ ބަލައިދެއްވި އާޔަތްތަކަށް
އިންކާރުކުރީ ބައިނުން ކަމުގައެވެ. އަދި ދެކޮޅަށްކުރުމުގައި، اللهُ سبحانه وتعالى ތަޢާލާގެ އެހެނިހެން
ޚަލްޤުތަކަށް ބަލާފައިވާނެ، ދީނުކުރުމަށް އެބައިމީހުންގެ ހާލަތެވެ. އެއީ، އެއްވެސް
ހެޔޮކަމަކަށް އެއްވެސް ބައިނުން ކުރުން ހެޔޮކަމަކަށް ކަންކަމެއް ނުނެވެ.

إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَهُمۡ لَا يُؤۡمِنُونَ ﴿٥٥﴾

15- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿55﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ބިންމަތީގައި ހިނގައިބިނގައި އުޅޭ މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން
اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި އެންމެ ނުބައިކަން ބޮޑު ބައެކީ، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން
އިންކާރުކޮށް، ކާފިރުވެ، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ދޮގުކޮށް،
އެ ގޮތުގައި ދެމިހުރި މީހުންނެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން ކިޔަންވާ ބޮޑު
މުޢުޖިޒާތުތައް ތަކުރާރުވައި، އެ ކަން އެބައިމީހުންނަށް ދެއްކެވި ކަމުގައި ވިޔަސް،
އެ إِلٰهُގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން ގެންނެވި
ރިސާލަތަށް އެބައިމީހުން އީމާނެއް ނުވާނެއެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ޝަރީޢަތާ ޚިލާފު، އެ ޝަރީޢަތަށް ޢަމަލުކުރާ ބަޔަކު
ކަމުގައި ވެސް އެބައިމީހުންނެއް ނުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ފުރިހަމަ ބުއްދިއާއި އިވުމާއި
ފެނުމުގެ ހިއްސު އެބައިމީހުންނަށް ލިބިފައިވާ ކަމުގައި ވިޔަސް، އެބައިމީހުންގެ
ހަޤީޤަތުގައި ކުފުރުވެރިކަމުން، ހިތްތަކުގެ މަގު އެބައިމީހުންނަށް ނުފެންނަ ކަމުންނެވެ.[16]

ٱلَّذِينَ عَٰهَدتَّ مِنۡهُمۡ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهۡدَهُمۡ فِي كُلِّ مَرَّةٖ وَهُمۡ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾

﴿56﴾ އަދި އެންމެ ނުބައިކަން ބޮޑު މީހުންގެ ތެރެއިން އެއްބަޔަކީ، ތިބާ ޢަހުދާއި
ހަނގުރާމަނުކުރާނެ ކަމަށާއި، ތިބާ ޢަހުދާ ބަޣާވާތްތެރިވެ، ޚިޔާނާތްތެރިވެ،
މުސްލިމުންނާ ހަނގުރާމަކުރާ އެއްވެސް ބަޔަކާ ބައިވެރި ވެސް ނުވާނެ ކަމަށް
އެއްބަސްވެވެ، ތިބާ ޢަހުދާއި އެ ޚަންދަޤު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު ކުރަ
ހަތިޔާރުދިނެވެ. އެބައިމީހުންގެ ގޮތަކީ، އެ ފަދަ މުޢާހަދާތައް ކުރި ކޮންމެ ފަހަރަކު،
އެ މުޢާހަދާތައް އުވައިލުމެވެ. އަދި އެ ތަކުރާރުކުރަނީ، އެބައިމީހުންގެ ހިތުގައި،
اللهُ ﷻ އަށް އެއްވެސް ބިރުވެރި ކަމެއް ނުވާ ބަޔަކެވެ.

16- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެބައިމީހުންނަކީ އެއްވެސް މުޢާހަދާއަކަށް ތަޤުވާވެރިނުވާ ބަޔަކު މެއެވެ.
އަދި އެ މުޝްރިކުންނަކީ އެއްގޮތަކަށް ﷲ ޢަޒަވަ ބިރުވެތިވާ ބަޔަކު ނޫނެވެ.[17]

فَإِمَّا تَثۡقَفَنَّهُمۡ فِي ٱلۡحَرۡبِ فَشَرِّدۡ بِهِم مَّنۡ خَلۡفَهُمۡ لَعَلَّهُمۡ يَذَّكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

﴿57﴾ ފަހެ، އިބަ ރަސޫލާއާ ދެކޮޅުވެރިވެ، ހަނގުރާމަކުރަމުންދާ މުޝްރިކުންނާއި ކުރިމަތިން
ފެނުން، އެ މުޝްރިކުންނާއި އުވައިލާ ހަރުދަނާކޮށް ވަރުގަދަކޮށް، ހަނގުރާމަވެރި ވެރިން ނަގައި،
އިބަ ރަސޫލާ ގަތުލުކުރައްވައިގެންނާއި ބޭނުން ފަދަ އަދަބުދެއްވާ، އެބައިމީހުންނަށް ގަދަފަދަ
ޢިބްރަތެއްދެއްވައި ހަދައްވާ އަދަބުދެއްވާށެވެ! އެއީ، އެންމެހައި ކާފިރުންނަށް ޢިބްރަތަކަށް
ވުމަށްޓަކައެވެ. މުޝްރިކުންނާ ދެކޮޅަށް އެއްވެ އުޅޭ ކާފިރު ބަޔަކު ވެސް
ބިރުގަންނަވައި ފިލައިދިޔުމަށްޓަކައި ދެކޮޅުނުހަދައި ވާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ތަމްސީލް
އެންމެ ހިތި ބަޔަކު، އެ ކަމުން ޢިބްރަތް ލިބިގަތުމަށް ބޭނުމަށް ވެސް މެއެވެ.
އަދި މުޝްރިކުންގެ ޢަހުދުވެސް ކަނޑައިލާ ނުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ނިމިދިޔައީ
ހަނދުމަކޮށް، މުޝްރިކުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމުން ދިޔާތާ ގެއްލުމާއި ހާލާކުގައި
ވިސްނައި ދިރުކުރުން، އެ ކަމުން ދުރުވެ ޤަބޫލުކުރުން ބަޔަކު ވެސް މެއެވެ.[18]

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوۡمٍ خِيَانَةٗ فَٱنۢبِذۡ إِلَيۡهِمۡ عَلَىٰ سَوَآءٍۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡخَآئِنِينَ ﴿٥٨﴾

﴿58﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާއާ ސުލްހަވެރިވި މުޝްރިކުންނަށް ޚިޔާނާތްތެރިވާ ބަޔަކު
އެ މުޝްރިކުންނަކީ ހިޔާނާތް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ހިޔާނާތްތެރިވެއްޖެނަމަ ކަމުގެ އެއްވެސް
ޢަލާމާތެއް ފެނިއްޖެ، އެ ކަމަށްޓަކައި، އިބަ ރަސޫލާ ބިރުފުޅުގަންނަވައިގެންނަމަ ނަމަ،
އެ ބައިގާ އެކަ ކުރެއްވިފައިވާ މުޝްރިކުންގެ އުވައިލައްވައި، އެބައިމީހުންނަން
އެ މުޝްރިކުންގެ ޢަހުދުތައް ރައްދުކުރައްވާށެވެ!

17– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
18– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެއީ، އެ މުޢާހަދާއަކީ ނިމުނު އެއްޗެއް ކަމުގައި ދެ ފަރާތުން ވެސް ޒިންމާއިން މިނިވަންވެ، އެ ކަން އެނގުމުގައި ދެފަރާތުން ވެސް އެއް ހަމަހަމައެއްގައި ތިބުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި އެ ޤައުމު ބަޔަކާ އެކު މުޢާހަދާއެއް ކުރައްވައިފިޔާ ނަމަ، އެ މުޢާހަދާތައް އުވައިލައްވައި، އެ ކަން އެ ބަޔަކަށް އެންގެވުމުގެ ކުރިން، އެ ބަޔަކާ ހަނގުރާމަނުކުރައްވާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، މުޢާހަދާއެއް ކުރުމަށްފަހު، އެ މުޢާހަދާއާ ޚިލާފުވުމެވެ، ޚިޔާނާތްތެރިވާ މީހުން ދެކެ، الله ﷻ ލޯބިވެވޮޑިގެންނެއް ނުވެއެވެ.[19]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ، ކީރިތި ރަސޫލާ އާއި بَنُو قُرَيْظَةُ ގެ ޔަހޫދީން ކުރި މުޢާހަދާއާ އެމީހުން ޚިލާފުވެ، ސިއްރިއްޔާގައި މުސްލިމުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމައަށް ތައްޔާރުވުމުން ކަމުގައި ރިވާވެގެން ވެއެވެ.[20]

وَلَا يَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ سَبَقُوٓا۟ ۚ إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾

﴿59﴾ އަދި، الله ﷻ އަށް ކުފުރުވި ކާފިރުވެ، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކާ ދޮގުކުރި މީހުންނަކީ، އެ إِلٰهُ ގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވެ، ކާމިޔާބުވެގެން ބަޔަކު ކަމުގައި، ފަހަރެއްގައި ވެސް އެހެނިހެން ހިތަކުނުލާށެވެ! ޝައްކެއްނެތެވެ. މުސްތަޤްބަލުގައި އެބައިމީހުންނަށް ލިބެންއޮތް ދެރައާއި، ކުރިމަތިލާންޖެހޭނެ ގެއްލުމާއި ހަލާކުން އެއްގޮތަކުން ވެސް އެބައިމީހުންނަކަށް ސަލާމަތެއް ނުވެވޭނެއެވެ. އަދި الله ﷻ ކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމަކަށް ހުރަސްއަޅައި، އެ ކަލާނގެ ފިލުމުގެ ވަސީލަތްތަކުން ހަމަ އެއްވެސް ޤުދުރަތެއް ނުވެއެވެ.

19- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

20- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بْنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي

ދެކެނެކަމުން، އެ އިލާހުގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވެ، އެ ކަމުން އުޅެއިދީނުންނަކަށް
މިނޖެއް ފަދަ ނުވެވޭނެއެވެ.[21]

وَأَعِدُّوا۟ لَهُم مَّا ٱسۡتَطَعۡتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ ٱلۡخَيۡلِ تُرۡهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ
وَعَدُوَّكُمۡ مِن دُونِهِمۡ لَا تَعۡلَمُونَهُمُ ٱللَّهُ يَعۡلَمُهُمۡۚ وَمَا تُنفِقُوا۟ مِن شَيۡءٍ فِي سَبِيلِ
ٱللَّهِ يُوَفَّ إِلَيۡكُمۡ وَأَنتُمۡ لَا تُظۡلَمُونَ ﴿٦٠﴾

﴿60﴾ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ﷲ ﷻ ގެ ޢަދުއްވުން އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެސް
ޢަދުއްވުން ކަމުގައިވާ ކާފިރުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރުމަށް ބޭނުމި، ޢަދަދުގެ
ގޮތުންނާއި ހަތިޔާރުގެ ގޮތުން ތިޔަ މުސްލިމުންނަށް ކުރެވޭނެ އެންމެހައި ތައްޔާރުކަން
އާލާތާއި ބާރުތަކާއި ތައްޔާރުވެގެން ހުށިޔާރުކަމާއެކު ތިބޭށެވެ! އަދި ﷲ ﷻ ގެ
މަގުގައި ހަނގުރާމަކުރުމަށް ބާރާއި، އަސްތައް ވެސް ބަނދެ ތައްޔާރުކުރާށެވެ!
އެ ކަންތައްތައް އެ ގޮތަށް ކުރާނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރަން
ނުކުންނާނީ ހުރުބަޖަހައިގެން ބަރަބަރައި ތިބީ، ﷲ ﷻ ގެ ޢަދުއްވުން އަދި
ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެސް ޢަދުއްވުން ކަމުގައިވާ ކާފިރުންގެ ހިތްތަކަށް ބިރުވެރިކަން
ވައްދުމަށް ބަލާށެވެ.

އަދި އެ ބައިގެ ހިތްތަކުގައި ތިޔަބައިމީހުންނާމެދު އުޅުނިވަރުވާ ޢަދާވާތްތެރިކަން،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގިފައި ނުވާ މުނާފިޤުން ފަދަ ކޮންމެ ބައެއްގެ ހިތްތަކަށް
ބިރުވެރިކަން ވައްދުމަށް ބަލާއި ވެސް މެއެވެ. ސަބަބަކީ އެބައިމީހުންނޭވެ. އެ ފަދަ މުސްލިމުންނަކީ
ކާފިރުކަމާއި އުޅެމުންދާ ހިތުގައި ފުރުޅިފައިވާ ކަމެއްކަމެއް ވެސް، ﷲ ﷻ
ހަމަ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.

21- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ތަސްނާށެވެ! އިސްލާމް ދީން ދިފާއުކުރުމަށް ބަލައި، الله ﷻ ގެ މަގުގައި
ޖިހާދުކުރުމަށް ހާޒިރުކުރާ ފުރަދުރާކާއި، ހަތިޔާރުކުރާ ތަކެއްޗާއި، ޖިހާދުކުރުމަށްކުރާ
ހުރިހައި ކަމެއް ވެސް، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ހޭދަކުރާ ދެވޭނެ ވެއެވެ. ފަހެ، އެ ކަންކަމުގެ
ހުރިހާ ބަދަލު، އެ إِلٰهُ ޖިހާދުކުރުންތަކުގައި ހުރިހާކަމެއް ވެސް ދެއްވާނެ ތަން،
އެ ކަންކަމަށް ބަލައި ޖިހާދުކުރުންތަކުގެ މުޅިން ހުރިހާއި ތަރުތީބުން ކިޔަތްގެ
ކަމަށް ވަރުދާއިރު ވެއް ހުރިހާދެއްވާ ދީއަށް، އެ ކަންކަމުގެ ހުރިހާއި ތަރުތީބު
ކުރެހުމުގައި ވެސް ޖިހާދުކުރުންތަކުގެ ބޮޑުކަމަށް ދެއްވާނެއެވެ.

އަދި ހަޔާތްގައި ވެސް ބޭނުން ވެފަ ކަންތައްތަކުރައްވައި، الله ﷻ ޖިހާދުކުރުންތަކުގެ
އަދާވާތަކުގައި އަތް ނުހުރިހާ ނެތެވެ. ފަހެ، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ހުރިހާކަމަށް
ޖިހާދުކުރުން އަވަސްވެގެން، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ހުރިހާކަމުގައި އެކަކަށްވެސް
އަޅުގަނޑު ކުރިއަށްދާނެ ކަމެކެވެ![22]

وَإِن جَنَحُواْ لِلسَّلۡمِ فَٱجۡنَحۡ لَهَا وَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ ٦١

﴿61﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެބަ ރަސޫލާ ބަދަލުވެދާނެވެ، ދެކެވުނުކަމެވެ، އިސްލާމް ދީނާ
ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރާ ކާފިރު ބައެއް ވެސް، އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ހަނގުރާމަ
ހުއްޓައިލައި، ސުލްޙަވުމަށް އެދިއްޖެ ނަމަ، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެ ކަން
ޤަބޫލުކުރައްވައި، ސުލްޙައިގެ ފަރާތަށް ލެނބިވަޑައިގެން، އެބައިމީހުންނާ އެކު
ސުލްޙަވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި، އެބަ ރަސޫލާގެ ހުރިހައި ކަމެއް، الله ﷻ އާ
ބާރުލުއްވައިދެވިއްޖެ، އެ إِلٰهَއަށް ވަކީލުކުރައްވައި ބަރޯސާވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
އެބައިމީހުން ދައްކާ ހުރިހައި ވާހަކައެއް، އެ إِلٰهُ މާތްވަނީ އައްސަވައިވޮޑިގެންވާ ވެއެވެ.

22- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ނިޔަތްތަކާއި އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ޢަމަލެއް، އެ إِلٰهُ
ރަނގަޅަށް ދަނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[23]

وَإِن يُرِيدُوٓا۟ أَن يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ ٱللَّهُ ۚ هُوَ ٱلَّذِىٓ أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِۦ وَبِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

﴾62﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ އެކު ސުލްޙަވުމުގެ މުޢާހަދާއެއް ކޮށްހަދައިފާ ބަޔަކު
އެބައިމީހުން އެ މުޢާހަދާއެއް ކުރީ، އިބަ ރަސޫލާއަށް މަކަރުހަދައި ޚިޔާނާތްކުރުމުގެ
ގޮތުން ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުންގެ އެ ނުބައި
މަކަރުވެރި ހީލަތްތަކުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް، اللهُ ﷻ ކިފާއެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން،
އެ إِلٰهީ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ނަޞްރުދީ ތާއީދުކުރައްވައި، މުއުމިނުން މުހާޖިރުންނާއި
އަންޞާރުން މެދުވެރިކޮށްދެއްވައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް ގަދަކަންދެއްވި إِلٰهެވެ.[24]

وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ۚ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا مَّآ أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَـٰكِنَّ ٱللَّهَ
أَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّهُۥ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾

﴾63﴿ އަދި އެ މުހާޖިރުންނާއި އަންޞާރުންނަށް، އިސްލާމް ދީން އައުމުގެ ކުރީގައި،
އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ބައިބައިވެ، ވަކިވަކިވެފައި ވަނިކޮށް، އީމާންކަމުގެ ނޫރު
އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ވައްދަވައި، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް
އެކުވެރިކުރައްވައި، ވަފާތެރިކަމުގެ ގޮތުން ގުޅުއްވައި، އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކު
ދެކެ ލޯބިވާ، އެއްބައިވަންތަ އަޚުވަންތަ ބައެއްގެ ގޮތުގައި، اللهُ ﷻ ހެއްދެވި ދިނުމުގެ
ސަބަބުންނެވެ. ދުނިޔޭގައި ވާހާ ހުރިހާ މުދަލެއް، އިބަ ރަސޫލާ ޚަރަދުކުރައްވައިފި
ކަމުގައި ވިޔަސް، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ގުޅުއްވައި އެއްބައިވަންތަކުރެއްވުމަކީ،
ނުކުރެވުނީހެ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ކުރެއްވޭކަށް ނުވާނެއެވެ.

23- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
24- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެހެންނަމަވެސް، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި އެ ފަދަ ލޯތްބާއި ގުޅުން އުފައްދަވައި، އެއް
ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ލޯބިވާ، އަޚުވަންތަ ބައެއްގެ ގޮތުގައި އެބައިމީހުން ހެއްދެވީ، الله
سبحانه وتعالى އެވެ. އެހެނީ، ހަމަކަށަވަރުން، الله سبحانه وتعالى އީ، ވެރިކަމާއި ޙިކުމަތުގައި، ގަދަފަދަވަންތަ
އެއްކަލާވަންތަ إِلَه އެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމަކަށް ކުރިމަތިލެވޭނެ
އެ ކަމެއް ވިޔަނުދޭނެ ބާރެއް ހުރި އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى އީ،
ޝަރީޢަތުގެ ކަންތައްތަކުގައި، ޙިކުމަތްތެރިވަންތަ ކަމުގައި ކަށަވަރުވެވޮޑިގެންވާ إِلَهއެވެ.[25]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَسۡبُكَ ٱللَّهُ وَمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿٦٤﴾

﴿64﴾ އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! އިބަ ނަބިއްޔާގެ ޢަދުއްވުންގެ ދެކޮޅުން އަންނަ ހުރިހައި
ނުބައަކުން، އިބަ ނަބިއްޔާ ސަލާމަތް ކޮށްދެއްވުމަށް، الله سبحانه وتعالى ފުދެއެވެ. އަދި،
އިބަ ނަބިއްޔާއާ ތަބާވާ އެންމެހައި މުއުމިނުން، ކާފިރުންގެ އަނިޔާވެރިކަމުން
ދުރުކުރައްވައި ސަލާމަތް ކޮށްދެއްވުމަށް، الله سبحانه وتعالى ފުދެއެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى ގެ ބަރަކާތުން،
އިބަ ކަސްތޫރާއަށް ދިފާޢުވެރިކަންކަމާ ނަސްރުދޭއި މަދަދުއާއި ކަށަވަރުކުރައްވާނެ ދުލު،
އިބަ ނަބިއްޔާގެ އަޞްޙާބުންނާ މުއުމިނުން، އިބަ ނަބިއްޔާއާއި ދެއްވާނެ ގޮތުގައި
ކަށަވަރުކުރައްވާނެއެވެ، އިބަ ނަބިއްޔާއާއި ހުރި މުއެވެ. ވީމާ، އޭ ނަބިއްޔާ ކަލޭގެފާނު،
އިބަ ނަބިއްޔާ، الله سبحانه وتعالى އަށް ބަރޯސާވެވަޑައިގަންނަވައި، އެ إِلَهއަށް، ވަކީލުކުރައްވާށެވެ![26]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَرِّضِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ عَلَى ٱلۡقِتَالِۚ إِن يَكُن مِّنكُمۡ عِشۡرُونَ صَٰبِرُونَ
يَغۡلِبُواْ مِاْئَتَيۡنِۚ وَإِن يَكُن مِّنكُم مِّاْئَةٞ يَغۡلِبُوٓاْ أَلۡفٗا مِّنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِأَنَّهُمۡ
قَوۡمٞ لَّا يَفۡقَهُونَ ﴿٦٥﴾

25- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

26- التَّفْسِيرُ الْكَبِيرُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لِلْإِمَامِ فَخْرِ الدِّينِ الرَّازِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ الْقُرْآنِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿65﴾ އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! އިސްލާމް ދީނުގެ ދިފާޢުގައި އެ ދީނުގެ ޢަދުއްވުންނާ ހަނގުރާމަކޮށް، ޖިހާދުކުރުމުގެ މައްޗަށް، މުއުމިނުންނަށް، ތިބާ ނަބިއްޔާ ހިތްވަރުދެއްވާށެވެ! އެހެނީ، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ތިޔަ މުސްލިމުން ޢަދުއްވުންނާ ބައްދަލުވާއިރު، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ކެތްތެރި ވިހި މުޖާހިދުން ތިބި ނަމަ، ކާފިރުންގެ ދުއިސައްތަ މީހުންގެ މައްޗަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގަދަވެގަނެވޭނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ކެތްތެރި ސަތޭކަ މުޖާހިދުން ތިބި ނަމަ، ކާފިރުންގެ އެއް ހާސް މީހުންގެ މައްޗަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގަދަވެގަނެވޭނެއެވެ.

ސަބަބަކީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރާ މުޖާހިދުންނަށް ބަލައި، އެ إِلٰهُ ތައްޔާރުކުރައްވައިދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކުގެ ދިނަގެނަކާއި، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނޭ ދަރުމަވަތުގެ ބޮޑުކަން ކާފިރުންނަށް ނުވިސްނޭ ކަމާއި، އެ ނިޢުމަތްތަކާ ބެހޭ އެއްވެސް އެނގުމެއް އެބައިމީހުންނަށް ދީބަޔައި ނުވާ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ޙަޟްރަތުން ލިބޭ ދަރުމަވާއި ތަވްފީޤަން އެދި، މުއުމިނުން ހަނގުރާމަކުރާ ގޮތަށް، ކާފިރުންނަކަށް ހަނގުރާމައެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއާ ޚިލާފަށް، ކާފިރުން ހަނގުރާމަކޮށް އުޅެނީ މިސްރާބުގެ މައްޗަށް ގަދަވެގަނެ، ބިމުގައި ފަސާދަފެތުރުމުގެ ބޭނުމުގައެވެ. ސަވާބެއްނެތީއެވެ. ކާފިރުންނަކީ ހެޔޮ ގޮތް ނުވިސްނޭ ބައެކެވެ.[27]

ދަންނާށެވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، މައްކާގެ ކާފިރުންގެ ބާރު މުޅިން ފުރެދުއްވުމަށް ބަލައި، ޖިހާދުކުރުން މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ފަރުޟުކުރައްވައި، އެންމެ މުސްލިމަކު ދިހަ ކާފިރުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމަކަށް، އެ ދުވަހު މުސްލިމުންނަށް އަމުރުކުރައްވާފައެވެ.

27– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދުން، އެ ހަނގުރާމަގައި ކާފިރުން ބަލިވެ، އެބައިމީހުންގެ ބޮޑު ކަނބުލޮން ޒަރު،
މުސްލިމުންގެ ގަދަރު ބޮޑުކުރައްވައި، އަންނަނިވި އާޔަތް، الله ﷻ ބާވައިލެއްވިއެވެ.[28]

ٱلۡـَٔـٰنَ خَفَّفَ ٱللَّهُ عَنكُمۡ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمۡ ضَعۡفٗاۚ فَإِن يَكُن مِّنكُم مِّاْئَةٞ صَابِرَةٞ
يَغۡلِبُواْ مِاْئَتَيۡنِۚ وَإِن يَكُن مِّنكُمۡ أَلۡفٞ يَغۡلِبُوٓاْ أَلۡفَيۡنِ بِإِذۡنِ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ مَعَ
ٱلصَّـٰبِرِينَ ٦٦

(66) އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި
ހިތްވަރުދެރަ ބަލިކަމި މީހުން ވާކަން، الله ﷻ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އެހެންކަމުން،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ކޮންމެގައި، އެ إِلٰهُ އެޅުއްވި ބުރަ މިހާރު ލުއިކުރައްވައި،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ގައްކަން އާގޮތަށްބަލާފައި ދެއްވީއެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި
ކޮންމެހެން ސަތޭކަ މުޖާހިދުން ތިބި ނަމަ، ކާފިރުންގެ ދެއިސަތޭކަ މީހުންގެ މައްޗަށް،
الله ﷻ ގެ އިޛުނަތުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގަދަވެގަނެވޭނެއެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ކޮންމެހެން އެއް ހާސް މުޖާހިދުން ތިބި ނަމަ، ކާފިރުންގެ
ދެ ހާސް މީހުންގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ގެ އިޛުނަތުގައި އެވެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ގަދަވެގަނެވޭނެއެވެ. އަދިވެސް، الله ﷻ ވޮޑިގެންވަނީ، މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން
ކޮންމެހެން ކެތްތެރިވާ މީހުންނާ އެކުގައެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ތާއީދާއި، މަދަދާއި، ނަސްރުވެސް ވަނީ
ކޮންމެހެން މުއުމިނުންނާ އެކުގައެވެ.[29]

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُۥٓ أَسۡرَىٰ حَتَّىٰ يُثۡخِنَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ تُرِيدُونَ عَرَضَ ٱلدُّنۡيَا
وَٱللَّهُ يُرِيدُ ٱلۡأٓخِرَةَۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٞ ٦٧

28- تفسيرُ جامعِ الْبَيانِ لِلإمام مُحمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي
29- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

(67) މުސްލިމުންނާއި ކާފިރުންނާ ދެމެދު ހުރިވާ ހަނގުރާމަތަކުގައި، މުސްލިމުން
ގަދަވެ، އެބައިމީހުންނަށް ނަސްރާއި ފަތަހަލިބި، ހަނގުރާމަތުގައި ކާފިރުންގެ ތެރެއިން
ޤަތުލުކުރުވާ މީހުންގެ އަދަދު ގިނަވެ، އެ ކާފިރުން ހަނގުރާމަކުރުމަށް ނުކުޅެދި،
ބަލިވެ، އެ ކާފިރުން ފިލަންދުވުމުގެ ކުރީގައި އެބައިމީހުން ހިފައި ހައްޔަރުކުރުމަކީ،
އެއްވެސް ނަބިއްޔަކަށް ހުއްދަވެގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ.

ހަމަ އެ ފަދައިންމެ، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ކާފިރުން ޤަތުލުކުރުން ޖޭ އަރުރުވެވުނެއް
ނުޅި، އެ ކާފިރުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ހައްޔަރުކުރެވުނީ، އެބައިމީހުންގެ އަތުން ފިދުޔާގެ ގޮތުގައި
ފަދަ، އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލުމަކީ ވެސް އެއްވެސް ނަބިއްޔަކަށް ހުއްދަވެގެންވާ ކަމެއް
ނޫނެވެ. ސަޙާބީކިރާމުންނެވެ. ބަދުރުހަނގުރާމައިގެ ގޮތަށް ހަނގުރާމައިގައި ކާފިރުން ޤަތުލުކުރުމަށްވުރެ،
އެ ފަދަ ހަރުކަށި ގޮތަކަށް އެބައިމީހުންނާމެދު ކަންތައްކުރުމާ ތަން ފުރުސަތުން،
ކާފިރުންގެ ހިތްތަކަށް ބިރުވެރިކަން ވަދެ، މުސްލިމުންނާ ހަނގުރާމަކުރުން ހުއްޓި،
އިސްލާމް ދީނުގެ ދަޢުވަތު ކުރިއަރައި ގޮސް، ދީނުގެ ކަލިމަ މަތިވެރިވެ، މުސްލިމުންނަށް
ބާރުލިބިއްޖައުމަށްފަހު ދޫކުރުންނެވެ.

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، ތިޔަބައިމީހުން ހިފައިހައްޔަރުކުރި
ކާފިރުންގެ އަތުން ފިދުޔާގެ ގޮތުގައި ފަދަ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ކާފިރުން މިނިވަންކަމާ އެކު
ދޫކޮށްލީމުއެވެ! އެ ގޮތަށް ކަންތައްކުރުމަކީ ކުރިއަށް، ދުނިޔޭގެ ފާނީވެދާނޭ މުދައް
ތިޔަބައިމީހުން އެދޭ ކަމަށްވާތީއެވެ. ނަމަވެސް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އެދިވޮޑިގެންނެވީ، އެ إِلٰهُގެ ދީން
ގަދަކުރައްވައި، އެ ދީނުގެ ކަލިމަ ފުޅާކުރައްވައި، މަތިވެރިކުރައްވައި، އެ ދީނަށް
ނަސްރުދިނުމުގެ ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އާޚިރަތުގެ ދާއިމީ ނިޢުމަތް ލިބޭނޭގޮތް
ހެދުވެރިކުރައްވާށެވެ.

އަދި، الله سبحانه وتعالى އީ، ވެރިކަމާއި ރަސްކަމުގައި ގަދަރުވަންތަ إلهُއެވެ. ވުމާއެކު،
އެ إله ކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމަކަށް ހުރަސްއަޅައި އެ ކަމެއް ވިޔަނުދީ މަނާކުރުވޭނެ
ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى އީ، ޝަރްޢުކުރައްވުމާއި،
ނިޔާކުރައްވުމާއި، ތަދުބީރުކުރައްވުމުގައި ޙިކުމަތްވަންތަ إلهُއެވެ.[30]

لَّوۡلَا كِتَٰبٞ مِّنَ ٱللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمۡ فِيمَآ أَخَذۡتُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ﴿٦٨﴾

﴿68﴾ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ހަނގުރާމަތުގައި ހިފެހައްޔަރުކުރެވުނު ގައިދީންގެ
އަގުން، ތިޔަބައިމީހުން އަތުލާ ފިދާއަކާއި، އެބައިމީހުންގެ އަތުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ލިބޭ، ފައިސާ މުދަލު، އިސްލާމީ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް ޙަލާލުކުރައްވައި،
އެ ކަން އެ ގޮތަށް، الله سبحانه وتعالى ވަނީ، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި ލިޔުއްވާފައެވެ.
އަދި އެ ޙުކުމްތައް އެ ގޮތަށް، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި ލިޔުއްވާފައި ނުވާ ނަމަ،
ބަދަލު ހަނގުރާމައިގެ ތަކެއްޗާއި ގައިދީންގެ އަގުން ތިޔަބައިމީހުން ނަގާ
ފިދާއާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތުން ތިޔަބައިމީހުން މުދަލަކީ،
ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ނުހަނު ބޮޑު ޢަޛާބެއް އައިސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަށިތަކުގައި
އެ ޢަޛާބު ޖެހުނީސް ކަމަށްވާނެއެވެ![31]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު މުސްލިމުން
ހައްޔަރުކުރި މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ އަގުން ފިދާ ނަންގަވައިގެން ފަހު، އެބައިމީހުން
ދޫކޮށްލެއްވި ޙާދިޘާއާ ގުޅި ގެންނެވެ.

30- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

31- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި މި އާޔަތުގައި މިވާ އިތާބުގެ ބަސްފުޅު ބާވައިލެއްވުނީ، އެ ދުވަހު މުސްލިމުން
ހެއްޔަރުކުރި މުޝްރިކުންނާމެދު ޢަމަލުކުރައްވާނީ ގޮތް، اللهُ ﷻ އަންގަވާނދެން
އިންތިޒާރުނުކުރައްވައި، ފިދުޔާގެ އަތުން، ދޫކުރަ ނަންގަވައި ފިދުޔާއިން
ދޫކޮށްލެއްވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

فَكُلُوا۟ مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَٰلًا طَيِّبًا ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٩﴾

﴿69﴾ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ފަހެ، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު ހެއްޔަރުކުރި ކާފިރުންގެ
އަތުން، ފިދުޔާއިގޮތުން އަތުލި ފިދުޔާއާއި އަދި ޣަނީމަތް ހަނގުރާމައިން ލިބުނު
ކާފިރުންގެ އަތުން، ފިދުޔާއިގޮތުންނަން ލިބުނު ހަލާލު މުދަލާއި، ފިދުޔާއިގޮތުންނަން ޙަލާލު
اللهُ ﷻ ހުއްދަކުރައްވައިފައިވާ ތަނަވަސް ޙަލާލްތަކެވެ. ވީމާ، އެ إِلٰهُ ފިދުޔާއިގޮތުންނަން
ދުއްވޭ، ބަރަކާތް ލިބިގެންވާ ގޮތުގައި، ފިދުޔާއިގޮތުން އެ ތަކެތި ކައިބޮއިހުރޭށެވެ!
އަދި، އިސްލާމް ދީނުގެ އަންގަވައި ހުކުމްތަކަށް ފިދުޔާއިގޮތުން ތަޤުވާވެރިވާށެވެ،
اللهُ ﷻ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި
ކަންތައްތަކުން މުޅީން ދުރުވެ، އެ إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤުވާވެރިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
اللهُ ﷻއީ، އެ إِلٰهُގެ އަޅުތަކުންނަށް ކުށްވެރިވިޔަސް ގާތްވާ ގިނަގިނައިން ފުއްސަވާ،
ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަޙުމަތްތެރި إِلٰهެކެވެ.[32]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ قُل لِّمَن فِىٓ أَيْدِيكُم مِّنَ ٱلْأَسْرَىٰٓ إِن يَعْلَمِ ٱللَّهُ فِى قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ
خَيْرًا مِّمَّآ أُخِذَ مِنكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٠﴾

﴿70﴾ އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! ފަހެ ހަނގުރާމައިގައި ތިޔަ މުސްލިމުންގެ އަތްދަށުވެ،
ހެއްޔަރުވެފައިވާ ކާފިރު ޤައިދީންނަށް، ތިބާ ނަބިއްޔާ ވިދާޅުވާށެވެ!

32- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތުން، ފިދާއިގެ ގޮތުގައި އަތުލެވުނު މުދަލަށްވުރެ ތިޔަބައިމީހުން
ރިޒާމަންދުކުރާނެވެ! އެހެނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތުގައި އެއްވެސް ހެޔޮ ނިޔަތެއް އަދި
ރަނގަޅު އީމާންތެރިކަމެއް އަދި އިޚްލާޞްތެރިކަމެއް ވިއަސް ވަނި ނަމަ، الله سبحانه وتعالى
އެ ކަން ދޮގަން ދެނެވޮޑިގެންވާ އެވެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތުން ނެގުނު މުދަލަށްވުރެ
މާ ހެޔޮކަން ބޮޑު ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވައި، އެ إِلٰهُ ބަރަކާތްތެރިކޮށްދެއްވާނެއެވެ.
އެ ހެޔޮ ގޮތަކީ، އިސްލާމް ދީނަށް ބަލައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތަކު
ދުވެލިވައިދެއްވައި، އެ ދީނުގެ ނޫރު ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ވެއްދެވުމާއި،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ފާފަތައް ފުއްސަވައިދެއްވުމެވެ. އެހެނީ، الله سبحانه وتعالىއީ، އަޅުތަކުންގެ
ފާފައިން، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތަށް ރުޖޫޢުވެ ތައުބާވާ އަޅުތަކުންގެ ފާފަ ގިނަގިނައިން
ފުއްސަވާ، ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهެވެ.[33]

وَإِن يُرِيدُواْ خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُواْ ٱللَّهَ مِن قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

﴿71﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި ހައްޔަރުވި ކާފިރުން،
އިބަ ރަސޫލާގެ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރުމަށް ކަމަށް އެއްބަސްވެވުން، އެބައިމީހުންގެ
އަތުން ފިދާއަށްނަގާފައިވުމުން ދޫކޮށްލެވުމުން، އެ ކާފިރުން އެނބުރި އަދި ރާވަނީ،
އަނެއްކާ ވެސް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ޚިޔާނާތްތެރިވެ، އިބަ ރަސޫލާގެ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރަން
ކަމުގައި ވެސް ނަމަ، ހަނދުމަ ފުޅުކުރައްވާށެވެ! ފަހެ، ޚިޔާނާތްތެރިވުމަކީ އެބައިމީހުންގެ
އާދައެއް ކަން ކަށަވަރުވެ! އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުން ވެސް، އިބަ ރަސޫލާއަށް
ޚިޔާނާތްތެރިވުމުގެ ކުރިން، الله سبحانه وتعالىއަށް ޚިޔާނާތްތެރިވެފައެވެ.

33- أَنْوَارُ التَّنْزِيلِ وَأَسْرَارُ التَّأْوِيلِ لِلْإِمَامِ الْبَيْضَاوِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އުޅަދިޔުންގެ ކިބައިން، އެ إِلٰهُ ހިއްޕެވި ބަރަކާތު އުވައިލެއްވި، އެ إِلٰهއަށް
ގާދިރުވެ، އިބަ ރަސޫލާއާ ހަނގުރާމަ ވެސް ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ. އެ ޚަބަރު ވެސް،
ٱللَّهُ ﷻ ވަނީ، އުޅަދިޔުންގެ މައްޗަށް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ނަސްރުދެއްވައި ތަމްކީނު ދެއްވައި،
އުޅަދިޔުންގެ މައްޗަށް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ގަދަކަން ދެއްވައި، އުޅަދިޔުން
ހިފެހެއްޓެވި ހަމައެކަނި ހިފެހެއްޓެވުމެވެ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ކުރިމަތިލި ކުރެއްވީ ކަމަށްވެއެވެ.
ވީމާ، އުޅަދިޔުން އެ ކާރު ކަންތައްތަކާމެދު ވާންތޯ ތިޔަ ކޮށްނުލާށެވެ! އަދި
އުޅަދިޔުންނަށް ތިރިކުރެވޭނޭ ކަންތައްތައް ކޮށްނުލާށެވެ! އަދި ٱللَّهُ ﷻ ގެ، ހިތްތަކުގައި
ތިބުނުމިތާ ކަންތައްތައް ވެސް، މާތް ދެކެވޭ ކަންތައް إِلٰهއެވެ. އަދި އަޅުތަކުންގެ
އެންމެހައި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިތްތަކުގައި ހުރި ކަންތައްތައް إِلٰهއެވެ.[34]

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَهَاجَرُواْ وَجَٰهَدُواْ بِأَمۡوَٰلِهِمۡ وَأَنفُسِهِمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَاوَواْ
وَّنَصَرُوٓاْ أُوْلَٰٓئِكَ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٖۚ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَمۡ يُهَاجِرُواْ مَا لَكُم مِّن وَلَٰيَتِهِم مِّن شَيۡءٍ
حَتَّىٰ يُهَاجِرُواْۚ وَإِنِ ٱسۡتَنصَرُوكُمۡ فِي ٱلدِّينِ فَعَلَيۡكُمُ ٱلنَّصۡرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوۡمِۭ بَيۡنَكُمۡ وَبَيۡنَهُم
مِّيثَٰقٞۗ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٞ ٧٢

﴿72﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ٱللَّهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ގަބޫލުކޮށް ތަޞްދީޤުކޮށް، އެ إِلٰهُގެ
ރަސޫލާއާ ތަބާވެ، ކާފިރުންގެ ރަށް، މައްކާ ދޫކޮށް، މުސްލިމުންގެ ރަށަށް، މަދީނާއަށް
ހިޖުރަކޮށް، ٱللَّهُ ﷻ ގެ މަގުގައި ތިމާމެންގެ ނަފްސާއި މުދަލުން ޖިހާދުކުރި އެމީހުން
މުހާޖިރުންނާއި، އަދި އެފަދަ މުހާޖިރުން އެ މުހާޖިރުންނަށް ބައިވެރިވި ތިމާމެންގެ ގެދޮރުގައި
ބައިތިއްބައި، އުޅަދިޔުންނަށް އެހީތެރިވެ ނަސްރުދެއްވައިދިން، ٱللَّهُ ﷻ ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރި،
އިސްލާމް ދީނަށް ނަސްރުދީގެން އަންސާރީންނާއި، މި ދެބައިމީހުންނާމެދު ރައްޓެހިންނެވެ!

34– أَنْوَارُ التَّنْزِيلِ وَأَسْرَارُ التَّأْوِيلِ لِلْإِمَامِ نَاصِرِ الدِّينِ الْبَيْضَاوِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެ ދެބައިމީހުންނަކީ ވެސް، އޭގެ އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް އެހީތެރިވެ ނަސްރުދޭ މީހުންނެވެ. އަދި އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ އެކުވެރި ރަޙްމަތްތެރިންނެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهަށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާއާ ތަބާވުމަށް ފަހު، އޭރުގެ ކާފިރުންގެ ވަޠަން ކަމުގައިވާ މައްކާ ދޫކޮށް، މުސްލިމުންގެ ވަޠަން ކަމުގައިވާ މަދީނާއަށް ހިޖުރަކޮށް ތިބި މުސްލިމުންނާމެދު ދަންނާށެވެ!

އެ މުސްލިމުން މައްކާ ދޫކޮށް މަދީނާއަށް ހިޖުރަކޮށްދުވަން ގާނދުން، އެބައިމީހުން ހިމާޔަތްކޮށް، އެބައިމީހުންނަށް އެހީތެރިވެ ނަސްރުދިނުމަކީ، މުސްލިމުންގެ ވަޠަނަށް ހިޖުރަކޮށްގެން ތިބި މީހުންގެ މައްޗަށް އޮތްކަމެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް، މުސްލިމުންގެ ރަށަށް، ހިޖުރަކޮށްނުލާ ކާފިރުންގެ ރަށުގައި ތިބި މުސްލިމުންނަށް، ކާފިރުންގެ ފަރާތުން އަނިޔާއެއް ލިބި، މުސްލިމުންގެ ފަރާތުން އެހީއާއި މަދަދަށް އެ މުސްލިމުން އެދިއްޖެ ނަމަ، އެބައިމީހުންގެ އެ އެދުމަށް އިޖާބަދީ، އެބައިމީހުންނަށް އެހީތެރިވެ މަދަދުކުރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެން ވާކަމެކެވެ.

އެހެންނަމަވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނާއި ދެމެދު މުޢާހަދާއެއް ހުރި ކާފިރު ބަޔަކާ ދެކޮޅަށް، އެބައިމީހުންގެ ރަށުގައި ތިބި މުސްލިމުން އަނިޔާއާއި ލިބި ނަމަ، އެ މުޢާހަދާ ހިލާފުވެ، އެ އަނިޔާ ލިބޭ މުސްލިމުންނަށް އެހީތެރިވުމަކީ ހުއްދަ ކަމެއް ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ، الله ﷻ މުޢާހަދާތައް ފުރިހަމަކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވާތީ، އެ إِلٰهަށް ވަފާތެރިވުމަށްޓަކައި، إِلٰهُ.

އެހެންކަމުން، ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް، އެ މީހަކުގެ ޢަމަލަކާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ، އެ މީހަކަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.[35]

ދަންނާށެވެ! މުއުމިނުންނޭ، الله ﷻ އަށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާ ތަބާވެ، މައްކާ ދޫކުރައްވައި މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރައްވައި، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރުމުގެ ނަފްސާއި މުދަލުން ޖިހާދުކުރައްވައި، ކަމު އިތުރު ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ހިއްސާވެވަޑައިގެން، އިސްލާމް ދީނަށް ނަސްރުދެއްވުމަށް ޓަކައި، ޖިހާދުކުރެއްވި އަންސާރުބޭކަލުންނެވެ.

އަދި އަންސާރުންނަކީ، މައްކާ ދޫކުރައްވައި މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވި މުހާޖިރުންނަށް ތިއްބެވުމަށް އަމިއްލަ މުދަލުން ބައިއަޅުއްވައި، މުހާޖިރުންގެ ގެދޮރުތަކުގައި އެ މުއުމިނުން ބަހައްޓަވައި، އެ މުއުމިނުންނަށް ހިޔާވަހިކަންދެއްވައި، ކަމު އިތުރު ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ހިއްސާވެވަޑައިގެން، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރައްވައި، އިސްލާމް ދީނަށް ނަސްރުދެއްވި މަދީނާގެ އަންސާރުވެރިން ކަމުގައިވާ އަންސާރުބޭކަލުންނެވެ.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٍۚ إِلَّا تَفۡعَلُوهُ تَكُن فِتۡنَةٞ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَفَسَادٞ كَبِيرٞ ﴿٧٣﴾

﴿73﴾ އަދި ކާފިރުވި މީސްތަކުންނާމެދު ދަންނާށެވެ! އެންމެހައި ކާފިރުންނަކީ ވެސް، އެކުވެރިކަމުގައި އެއްބަޔަކީ ބަޔަކުވެ. އެހެންކަމުން، ކާފިރުންނަކީ، އޭގެ އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ނަސްރުދީ، އެހީތެރިވާ ބިރާދަރުން އެކުވެރިންނަކަށްވެ.

35- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ވެސް، އެއް ބައެކު އަނެއް ބައެއްގެ ނަޞްރުދީ އެހީތެރިވާ ބައެކު ކަމުގައި ނުވާ ނަމަ، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، ﷲ ﷻ ގެ ދީނުގައި ހިފަހައްޓައި އެ ދީނަށް އެދުން ވާޖިބު، މުސްލިމުންނަށް ބަލާއި ހުރި، ބޮޑު ފިތުނައަކާއި އިލްތިބާސަކަށްވެ. އަދި މުސްލިމުން، އާދޭ އެއްބައެކު އަނެއް ބައެކަށް ހިމާޔަތްދީ، އެހީތެރިވެ، ނަޞްރުދޭ ބައެއް ކަމުގައި ނުވެ، ކާފިރުންނާ ގުޅުން ބަހައްޓައި އެބައިމީހުންނާ އެހީތެރިވެދީ ނަމަ، ބިމުގައި ފިތުނަވެރިކަމާއި ބޮޑުވެގެންވާ ފަސާދަވެރިކަން އުފެދިދާނެ، ﷲ ﷻ ގެ ދީނަށް އުނދަގޫ ވަގު މުސްލިމުންނަށް ނުރައްކާ ތަރިކަވާނެއެވެ. އަދި ކާފިރުންގެ އުޚުއްވަތާއި ގާތްކަމެއް، މުސްލިމުންގެ މެދުގައި ފެތުރިގެން ހުރުން ބަލައި، ކާފިރު ޤައުމުތަކަށް، އެ ޤައުމުތަކުގެ ފެނިއްޖެނަމަ، ދީނާ ވަޒަގަތުގައި ބެރުމަތަށް ވެސް އެ ކަން ފެނިގެންދާނެއެވެ.[36]

ދަންނާށެވެ! ބަޔަކީ މުސްލިމުންނަކީ، ކާފިރުންނަށް ހިމާޔަތްދޭ، އެހީތެރިވާ، މުސްލިމުންނާ ދެކޮޅަށް ކާފިރުންނަށް ނަޞްރުދޭ ބައެއް ކަމުގައެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެން ހަމަކަށަވަރުން، ހުރިހައި ބާވަތެއްގައި ވެސް މުއުމިނުން އެހީތެރިވާ ނަޞްރުދެވިދާން ވާނީ ހަމަ މުއުމިނުންނަށެވެ.

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَهَاجَرُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَاوَوا۟ وَّنَصَرُوٓا۟ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ لَّهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٧٤﴾

﴿74﴾ އަދި ﷲ ﷻ ގެ އެއްކަލާނގެކަން ޤަބޫލުކޮށް ކަށަވަރުކޮށް، އެ إلٰه ގެ ރަސޫލާ ތަބާވެ، އިސްލާމް ދީން ހިމާޔަތްކުރުމަށް، އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ވަޠަން ކަމުގައިވާ މައްކާ ދޫކޮށް، މުސްލިމުންގެ ވަޠަން ކަމުގައިވާ މަދީނާއަށް ހިޖުރަކޮށް، ﷲ ﷻ ކަރަމްވެރިކަމުގެ ބޮޑެތި ޖަޒާތަކާއި މާތް ރިޒުގު ދޭނޭކަން ދަންނާށެވެ!

އަދި އެ މުހާޖިރުންނަށް އެހީތެރިވެ، ތިމާމެންގެ ގޯތިގެދޮރުތަކުގައި އެބައިމީހުން ބޭތިއްބައި، ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ މުދަލުން އެ ބައިމީހުންނަށް ޚަރަދުކޮށް، اللهُ ﷻ ގެ ކަލިމަތު މަތިވެރިކުރުމަށް ބަހައި ޖިހާދުކޮށް، މުހާޖިރުންނަށް ނަސްރުދިން މީހުންނަކީ ވެސް ދަންނާށެވެ! އެ ދެބައިމީހުންނަކީ، އޭގެ އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔެއްގެ އެހީތެރި އެކުވެރިން ކަމުގައި ވުމާއެކު، ހަޤީޤަތުގައި ވެސް ތެދުވެރި މުއުމިނުންނަކީ، ހަމަ އެބައިމީހުންނެވެ. އެހެންކަމުން، اللهُ ﷻ އެބައިމީހުންނަށް ބަހައި އެބައިމީހުންގެ ފާފަ ފުއްސަވައިދެއްވާނެ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އަދި ނިޢުމަތްތެރިކަން ފުރިގެންވާ ސުވަރުގެތަކުގައި ދިރިއުޅުމެއްގެންވާ ރިޒްޤު ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ހުއްޓެވެ.[37]

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنۢ بَعۡدُ وَهَاجَرُواْ وَجَٰهَدُواْ مَعَكُمۡ فَأُوْلَٰٓئِكَ مِنكُمۡۚ وَأُوْلُواْ ٱلۡأَرۡحَامِ
بَعۡضُهُمۡ أَوۡلَىٰ بِبَعۡضٖ فِي كِتَٰبِ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمُۢ ﴿٧٥﴾

﴿75﴾ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! އަދި އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުކުރުމުގައި އިސްނަންގަވައި ވަޑައިގެން މަދީނާއަށް ހިޖުރަކޮށްފައިވާ މުހާޖިރުންނާއި، އެ މުހާޖިރުންނަށް އެހީތެރިވެ ވާގިވެރިވެދެއްވި މަދީނާގެ އަންސާރުންނަށްވުރެ ފަހުން، އީމާންވެ ހިޖުރަކޮށް، اللهُ ﷻ ގެ މަގުގައި ތިޔަ މުއުމިނުންނާއެކު، ޖިހާދުކުރި އެއުރެން ވިޔަސް ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެބައިމީހުންނަކީ ހަމަ ތިޔަ މުއުމިނުންގެ ތެރެއިންވާ ބައެކެވެ. ވީމާ، ނަސްރުދިނުމާއި، އެހީތެރިވެ ވާގިވެރިވުމާއި، ވާރުތަވުމުގެ ގޮތުން، މުހާޖިރުންނާއި އަންސާރުންނަށް ވެސް ހުރި ޙައްޤުތަކާއި ބަރާބަރަށް، އެބައިމީހުންނަށްވެސް ހުރެން، އީމާންވެ ހިޖުރަކޮށް، اللهُ ﷻ ގެ މަގުގައި އެބައިމީހުންނާއެކު ޖިހާދުކުރި އެއުރެން، މުސްލިމުންނަށް ވެސް ހުންނާނެއެވެ.

37- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި މުހާޖިރުންނާއި އަންސާރުންގެ މައްޗަށް، ފަރުޟުކުރެއްވިގެންވާ ހުރިހާ ކަމެއް، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވެސް ފަރުޟުކުރެއްވިގެން ވެއެވެ. އަދި މުސްލިމުން، އާދޭ އެއްބަޔަކަށް ނަސްރުދިނުމާއި، އެހީތެރިވެ ވާދިވެރިވުމާއި، ވާރުތަވުމުގެ ޙުކުމް އެންމެ ރަޙިމުކަން ބޭނުންކުރުމުގައި އެންމެ އަރުޙާމަން ބޭނީ، އާންމު މުސްލިމުންނަށްވުރެން ގާތްތިމާގެ މުސްލިމުންނެވެ. އަދި ތިމާގެ މީހުންގެ ތެރެއިން ވެސް، އެ ކަންކަމުގައި އެންމެ އަރުޙާމަން ބޭނީ، ތިމާގެކަމުގެ ގާތުން އެންމެ ގާތް ބާވަތެވެ. މިއީ، الله ﷻ ގެ ޝަރީޢަތުގައި، އެ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ގޮތެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ، އެއްވެސް ކަމެއް، އެ إِلٰهަށް ފޮރުވިގެން ވަންހަނާވެގެންނުވާ އަދި ހުރިހާ ކަމެއް، ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ.

ވީމާ، ގާތްތިމާގެ ކަމުގެ ގާތުން އެންމެ އަރުޙާމަން ބޭނީ، ދީނީ ގާތުން އެންމެ އަރުޙާމަން ބޭނީ، މި ދެ ގާތްތިމާގެކަމުގެ ތެރެއިން ވެސް، ގާތް ދީނީގޮތުން ހަމަ، އެ إِلٰهެވެ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދަނާއި، އެ إِلٰهُ ޝަރީޢަތުގައިވާނީ އެބައިމީހުންނަށް ހަޤީޤީވާ، މަސްލަޙަތުގައި، އެންމެ ހެޔޮގޮތެވެ.[38]

ދަންނަވާށެވެ! އިސްލާމްދީނުގެ ކުރީޒަމާނުގައި ވާރުތަވުން އޮތީ މުހާޖިރުންނާއި އަންސާރުންގެ ދެމެދުގައެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް އޮތުމަށް ފަހު، މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުން އެ ޙުކުމް މަންސޫޚުވެ، ވާރުތަވުމަކީ، ހަމައެކަނި ގާތްތިމާގެ ކަމާ ގުޅިގެންވާ ކަމެއް ކަމުގައި، الله ﷻ ލެއްވިއެވެ.[39] ނަމަވެސް، މުސްލިމުކަން ގެނެސްދޭ ޙައްޤުތަކުން، ނުވަތަ ހަޤީޤަތުގައި މުސްލިމުންގެ މެދުގައި އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ވާރުތަވުމެއް ނުވާނެއެވެ.

38- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

39- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بْنِ جَرِيرٍ الطَّبَرِي

ވެއި، މަންމަ ނުވަތަ ބައްޕަ ދަރިއަކު ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި އެ ނޫން ގާތްތިމާގެ މީހަކު ކަމުގައި ވިޔަސް ވެއްޖެ.[40]

سُورَةُ التَّوْبَة

سُورَةُ التَّوْبَةَއަކީ، ޤުރުއާނުގެ 9 (ނުވަ)ވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތަކީ، މަދަނީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 129 (ސަތޭކަ ނަވާވީސް) އާޔަތެވެ. އެ އާޔަތްތަކުގައި ވަނީ 16 (ސޯޅަ) رُكوعއެވެ.[41] މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ، سُوْرَةُ الْمَائِدَةَއަށް ފަހުގައެވެ. އަދި މި ސޫރަތް ލިޔުއްވައި ވަނީ، رَسُولُ الله ﷺއާއި، މުޝްރިކުންނާ ދެމެދު ކުރެވިފައި އޮތް ޢަހްދު އުވައިލައި، އެ ޢަހްދު ޚިލާފުވި މުޝްރިކުންގެ ކިބައިން، الله ﷻ ބަރީއަތްވެވޮޑިގެންވާ ކަމާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާ ވެސް އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން ބަރީއަތްވެވަޑައިގެންވާ ކަން އަންގަވައި، الله ﷻ ބާވައިލެއްވި ވަޙީ ބަސްފުޅުންނެވެ. އަދި މި ސޫރަތަށް ދެވިފައިވާ ނަންތަކުގެ ތެރޭގައި، سُورَةُ الْبَرَاءَةَއާއި، سُورَةُ الْفَضِيحَةَއާއި، މި ދެ ނަން ވެސް ވެއެވެ.[42]

އަދި، ޤުރުއާނުގެ ކޮންމެ ސޫރަތެއް ފެށިގެން ބިސްމި ލިޔުއްވައި ވާއިރު ވެސް، މި ސޫރަތް ފެށިގެން ބިސްމި ލިޔުއްވައެއް ނުވެއެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް އައިސްފައިވާ ހިކްމަތާ ބެހޭ ގޮތުން މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުގައި، الله ﷻ ގެ ރިވެތި ނަންފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން الرَّحْمَنُއާއި، الرَّحِيمُ، މި ދެ ނަންފުޅުގައި އެކުލެވިގެންވަނީ، އަމާންކަމާއި، ސަލާމަތްކަމާއި، ރަޙްމަތްތެރިކަމާއި، އޯގާވެރިކަމެވެ.

40- صَحِيحُ الجَامِعِ لِلْإِمَامِ الْبُخَارِي
41- تَفْسِيرُ الشَّيخ حُسَين دِيدِي مَلِمْجي
42- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

رَسُولُ اللهِ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ޤުރްއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ." އަދިވެސް ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: "اللهُ ﷾ ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރު ވެސް އުނގަންނައިދީފި މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔަވާހައި ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބި ހުންނާނެއެވެ."